

บทที่ 5

สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง รูปแบบพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี ของสำนักศาสนศึกษาในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 8 ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสม (Mixed Methods Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยแบ่งผลการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่

ระยะที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพการจัดการศึกษาและปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี ของสำนักศาสนศึกษาในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 8

ระยะที่ 2 เพื่อสร้างรูปแบบพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี ของสำนักศาสนศึกษาในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 8

ระยะที่ 3 เพื่อยืนยันรูปแบบพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี ของสำนักศาสนศึกษาในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 8

5.1 สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยระยะที่ 1 สภาพการจัดการศึกษาและปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี ของสำนักศาสนศึกษาในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 8

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1.1 ระดับการศึกษาสามัญของผู้บริหาร พบว่า ส่วนใหญ่ผู้บริหารมีระดับการศึกษาสามัญในระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า (ร้อยละ 35.60) รองลงมาคือปริญญาโท (ร้อยละ 23.30) ถัดมาเป็นปริญญาเอก (ร้อยละ 26.60) และน้อยที่สุดคือต่ำกว่าระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 20.50)

1.2 ระดับการศึกษาทางด้านภาษาบาลีของผู้บริหาร พบว่า ส่วนใหญ่ไม่มีคุณวุฒิบาลี (ร้อยละ 25.00) รองลงมาคือมีคุณวุฒิบาลีในระดับ ป.ธ. 3 (ร้อยละ 21.10) ถัดมา มีคุณวุฒิบาลีในระดับประโยค 1-2 (ร้อยละ 12.00) ถัดมา มีคุณวุฒิบาลีในระดับ ป.ธ. 6 (ร้อยละ 11.00) ถัดมา มีคุณวุฒิบาลีในระดับ ป.ธ. 9 (ร้อยละ 10.00) ถัดมา มีคุณวุฒิบาลีในระดับ ป.ธ. 4 (ร้อยละ 8.80) ถัดมา มีคุณวุฒิบาลีในระดับ ป.ธ. 5 (ร้อยละ 7.80) ถัดมา มีคุณวุฒิบาลีในระดับ ป.ธ. 7 (ร้อยละ 3.70) และน้อยที่สุดคือมีคุณวุฒิบาลีในระดับ ป.ธ. 8 (ร้อยละ 0.70)

1.3 ระดับการศึกษาทางด้านนักรรรมของผู้บริหาร พบว่า ส่วนใหญ่ผู้บริหารมีระดับการศึกษาทางด้านนักรรรมในระดับนักรรรมชั้นเอก (ร้อยละ 86.70) รองลงมาคือ จบนักรรรมชั้นโท (ร้อยละ 6.00) ถัดมาคือจบนักรรรมชั้นตรี (ร้อยละ 5.50) และที่น้อยที่สุดคือไม่มีคุณวุฒินักรรรม (ร้อยละ 1.80)

1.4 ตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์ของผู้บริหาร พบว่า ส่วนใหญ่ผู้บริหารมีตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์ในระดับเจ้าอาวาส (ร้อยละ 35.10) รองลงมาคือเป็นเจ้าคณะตำบล (ร้อยละ 26.30) ถัดมาไม่มีตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์ (ร้อยละ 11.00) ถัดมาเป็นรองเจ้าคณะตำบล (ร้อยละ 10.50) ถัดมาเป็นเจ้าคณะอำเภอ (ร้อยละ 7.80) ถัดมาเป็นรองเจ้าคณะอำเภอ (ร้อยละ 3.80) ถัดมามีตำแหน่งอื่นๆ ได้แก่ เป็นที่ปรึกษาเจ้าคณะตำบล จำนวน 5 แห่ง เป็นที่ปรึกษาเจ้าคณะอำเภอ จำนวน 4 แห่ง และที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัด จำนวน 6 แห่ง (ร้อยละ 2.50) ถัดมาเป็นรองเจ้าคณะจังหวัด (ร้อยละ 2.00) และที่น้อยที่สุดคือเป็นเจ้าคณะจังหวัด (ร้อยละ 1.00)

1.5 รูปแบบการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม พบว่า ส่วนใหญ่จัดการศึกษาพระปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรม แผนกบาลี และแผนกสามัญศึกษา (ร้อยละ 38.60) รองลงมาคือจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมควบคู่กับแผนกบาลี (ร้อยละ 36.60) ถัดมาคือจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมอย่างเดียว (ร้อยละ 20.60) และที่น้อยที่สุดคือจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีอย่างเดียว (ร้อยละ 4.20)

1.6 จำนวนนักเรียนที่เข้าศึกษาพระปริยัติธรรมในแต่ละปีการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่มีจำนวนนักเรียนระหว่าง 21 - 40 รูป (ร้อยละ 45.60) รองลงมาคือมีจำนวนนักเรียนน้อยกว่า 20 รูป (ร้อยละ 22.50) ถัดมาคือมีจำนวนนักเรียนมากกว่า 60 รูปขึ้นไป (ร้อยละ 17.10) และที่น้อยที่สุดคือมีจำนวนนักเรียนระหว่าง 41 - 60 รูป (ร้อยละ 14.80)

1.7 ระยะเวลาในการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม พบว่า ส่วนใหญ่ดำเนินการจัดการศึกษามาแล้วระหว่าง 11 - 30 (ปี ร้อยละ 51.10) รองลงมาคือดำเนินการจัดการศึกษามาแล้วน้อยกว่า 10 ปี (ร้อยละ 31.30) ถัดมาคือดำเนินการจัดการศึกษามาแล้วระหว่าง 31 - 50 ปี (ร้อยละ 13.00) และที่น้อยที่สุดคือดำเนินการจัดการศึกษามาแล้วมากกว่า 50 ปี ขึ้นไป (ร้อยละ 4.70)

2. สภาพการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีของสำนักศาสนศึกษาในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 8

พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.63$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 8 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านหลักสูตร ($\bar{X} = 3.74$) ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน ($\bar{X} = 3.69$) ด้านการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.68$) ด้านการจัดองค์กร ($\bar{X} = 3.64$) ด้านอาคารสถานที่ ($\bar{X} = 3.60$) ด้านการวัดและประเมินผล ($\bar{X} = 3.60$) ด้านสื่อการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.58$) และด้านงบประมาณ ($\bar{X} = 3.51$)

3. ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี ของสำนักศาสนศึกษาในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 8

พบว่า อิทธิพลโดยรวมของตัวแปรปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี ของสำนักศาสนศึกษาในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 8 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เรียงลำดับจากค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลโดยรวมจากมากไปหาน้อย คือ 1) ปัจจัยภาวะผู้นำของผู้บริหาร (มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลโดยรวมเท่ากับ 0.591) 2) ปัจจัยการส่งเสริมสนับสนุนจากภายนอก (มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลโดยรวมเท่ากับ 0.527) 3) ปัจจัยศักยภาพของครูผู้สอน (มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลโดยรวมเท่ากับ 0.332) 4) ปัจจัยการบริหารจัดการ (มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลโดยรวมเท่ากับ 0.293) และ 5) ปัจจัยแรงขับภายในและแรงจูงใจของผู้เรียน (มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลโดยรวมเท่ากับ 0.112)

ผลการวิจัยระยะที่ 2 รูปแบบพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี ของสำนักศาสนศึกษาในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 8

จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ของผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีประสบการณ์ตรง (The Critical Incident Technique) และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี จำนวน 12 รูป/คน ได้รูปแบบพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี ของสำนักศาสนศึกษาในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 8 จำนวน 5 ด้าน 17 ประเด็น และ 94 แนวทางการพัฒนา มีรายละเอียดดังนี้

1. การพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหาร ประกอบด้วย 3 ประเด็น 15 แนวทางการพัฒนา ได้แก่

1.1 การพัฒนาด้านคุณลักษณะส่วนตัวของผู้นำ ประกอบด้วย 6 แนวทางการพัฒนา คือ

1) พัฒนาให้ผู้นำมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล 2) ส่งเสริมให้ผู้นำมีการพัฒนาตนเองให้ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา 3) พัฒนาบุคลิกภาพและความสามารถในการสร้างมนุษยสัมพันธ์ 4) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้บริหารได้รับการศึกษาทั้งด้านสามัญศึกษาและปริยัติธรรมศึกษาในระดับที่สูงขึ้น 5) กระตุ้นให้ผู้นำมีความเสียสละและมุ่งมั่นในการจัดการศึกษา และ 6) พัฒนาผู้นำให้เป็นนักสร้างแรงบันดาลใจ

1.2 การพัฒนาด้านพฤติกรรมกรรมการบริหารของผู้นำ ประกอบด้วย 4 แนวทางการพัฒนา

คือ 1) มุ่งเน้นการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม 2) นำการบริหารจัดการแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ และการบริหารจัดการเชิงบูรณาการมาใช้ในการจัดการศึกษา 3) พัฒนาการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนแก่บุคลากร และ 4) สร้างทีมงานเพื่อจัดการศึกษานักธรรม-บาลีโดยเฉพาะ

1.3 การพัฒนาด้านภาวะผู้นำทางวิชาการ ประกอบด้วย 5 แนวทางการพัฒนา คือ

1) ตั้งเป้าประสงค์และมุ่งสู่ผลสัมฤทธิ์ 2) จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง 3) พัฒนา

องค์ความรู้และนวัตกรรมทางการบริหารการศึกษา 4) นิเทศกำกับติดตามการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และ 5) พัฒนาผู้บริหารให้มีคุณวุฒิระดับที่สูงขึ้น

2. การพัฒนาการส่งเสริมสนับสนุนจากภายนอก ประกอบด้วย 3 ประเด็น 20 แนวทางการพัฒนา ได้แก่

2.1 การพัฒนาด้านการส่งเสริมสนับสนุนจากคณะสงฆ์ ประกอบด้วย 9 แนวทางการพัฒนา คือ 1) ผลักดันให้มีกฎหมายรับรองการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมจากภาครัฐ 2) วางแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและคณะสงฆ์ 3) พัฒนาหลักสูตรการศึกษาและประเมินผลการใช้หลักสูตรอย่างต่อเนื่อง 4) พัฒนาระบบการวัดผลการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีให้สอดคล้องกับยุคปัจจุบัน 5) จัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาพระปริยัติธรรมโดยเฉพาะ 6) พัฒนาศักยภาพของบุคลากรให้มีคุณสมบัติตรงตามความต้องการ 7) ให้การยกย่องเชิดชูแก่ผู้จัดการศึกษาหรือเรียนนักรธรรม-บาลี 8) ส่งเสริมให้บุคลากรทางการศึกษามีความก้าวหน้าในทางคณะสงฆ์ และ 9) จัดทำระบบพี่เลี้ยงให้แก่สำนักศาสนศึกษาขนาดเล็ก

2.2 การพัฒนาด้านการส่งเสริมสนับสนุนจากภาครัฐ ประกอบด้วย 7 แนวทางการพัฒนา คือ 1) กำหนดนโยบายในการส่งเสริมการศึกษาของคณะสงฆ์ที่ชัดเจน 2) ออกกฎหมายเพื่อรองรับการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ 3) จัดสรรงบประมาณสนับสนุนในลักษณะเดียวกับองค์กรทางการศึกษารูปแบบอื่นๆ 4) เพิ่มอัตราค่าจ้างของครูสอนพระปริยัติธรรมให้เพียงพอต่อความต้องการ 5) ปรับปรุงระบบการจัดสรรเงินนิตยภัต (เงินเดือน) ตามคุณวุฒิของครูสอน 6) ส่งเสริมสนับสนุนในการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรทางการศึกษา และ 7) สนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอนอย่างเพียงพอ

2.3 การพัฒนาด้านการส่งเสริมสนับสนุนจากพุทธศาสนิกชน ประกอบด้วย 4 แนวทางการพัฒนา คือ 1) เปิดโอกาสให้พุทธศาสนิกชนเข้ามามีส่วนร่วม 2) สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างวัดกับชุมชน 3) ระดมทุนจัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาพระปริยัติธรรม และ 4) หาผู้สนับสนุนหลักจากองค์กรภาคเอกชน

3. รูปแบบพัฒนาการบริหารจัดการภายใน ประกอบด้วย 4 ประเด็น 26 แนวทางการพัฒนา ได้แก่

3.1 การพัฒนาด้านรูปแบบขององค์กร ประกอบด้วย 6 แนวทางการพัฒนา คือ 1) จัดทำโครงสร้างการบริหารที่ชัดเจน 2) กำหนดให้มีวิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ และกลยุทธ์ ที่ชัดเจน 3) จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา และปรับปรุงแผนอย่างสม่ำเสมอ 4) จัดตั้งคณะกรรมการนิเทศการศึกษาในทุกระดับ 5) จัดตั้งสำนักศาสนศึกษาประจำตำบลหรือประจำอำเภอ และ 6) สร้างและพัฒนาทีมงานเพื่อจัดการศึกษา

3.2 การพัฒนาการบริหารจัดการด้านวิชาการ ประกอบด้วย 8 แนวทางการพัฒนา คือ 1) พัฒนาระบบบริหารจัดการหลักสูตรให้เหมาะสมกับบริบทของตน 2) พัฒนาระบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูให้มีคุณภาพ 3) นำสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน 4) จัดโครงการศึกษาดูงานสำนักศาสนศึกษาที่ประสบความสำเร็จ 5) พัฒนาระบบการวัดผลและประเมินผลภายในก่อนส่งเข้าสอบในสนามหลวง 6) ผู้บริหารมีการนิเทศการศึกษาภายในสำนักศาสนศึกษาอย่างต่อเนื่อง 7) จัดทำคู่มือการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม-บาลี และ 8) สร้างทีมวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม-บาลี

3.3 การพัฒนาด้านการบริหารจัดการงบประมาณ ประกอบด้วย 6 แนวทางการพัฒนา คือ 1) พัฒนาระบบการจัดทำบัญชีงบประมาณ 2) จัดทำแผนการใช้จ่ายงบประมาณประจำปี 3) จัดแบ่งงบประมาณของวัดเพื่อใช้ในการจัดการศึกษาโดยเฉพาะ 4) บริหารงบประมาณโดยคำนึงถึงความประหยัด คุ่มค่า มีประสิทธิภาพ และมีความโปร่งใส 5) พัฒนาระบบประเมินความคุ้มค่าการใช้จ่ายงบประมาณ และ 6) จัดหางบประมาณจากแหล่งอื่นเพื่อใช้ในการจัดการศึกษา

3.4 การพัฒนาด้านการบริหารและการพัฒนาทรัพยากรบุคคล ประกอบด้วย 6 แนวทางการพัฒนา คือ 1) จัดทำแผนอัตรากำลัง กำหนดอายุการใช้งาน วางแผนพัฒนา ส่งเสริมขวัญและกำลังใจ และการปลดระวางบุคลากรที่ชัดเจน 2) สรรหา คัดเลือกและบรรจุบุคคลที่มีคุณสมบัติตรงตามความต้องการของสำนักศาสนศึกษา 3) ส่งเสริมให้บุคลากรได้รับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น 4) ส่งเสริมให้บุคลากรมีทักษะในด้านการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย 5) ส่งเสริมบุคลากรให้เข้ารับการฝึกอบรมความรู้และพัฒนาทักษะด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง และ 6) ส่งเสริมให้บุคลากรมีโอกาสด้านความก้าวหน้าทั้งการทำงานและการศึกษา

4. รูปแบบพัฒนาศักยภาพของครูผู้สอน ประกอบด้วย 3 ประเด็น 14 แนวทางการพัฒนา ได้แก่

4.1 การพัฒนาศักยภาพด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วย 5 แนวทางการพัฒนา คือ 1) พัฒนานองค์ความรู้ด้านการจัดทำแผนการสอนให้แก่ครู 2) ส่งเสริมให้ครูพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนที่หลากหลาย 3) ส่งเสริมให้ครูพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย 4) พัฒนานองค์ความรู้ในด้านการกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายให้แก่ครู และ 5) ส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (Brain based Learning: BBL)

4.2 การพัฒนาศักยภาพด้านการใช้สื่อและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 4 แนวทางการพัฒนา คือ 1) พัฒนานองค์ความรู้การใช้สื่อและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ให้แก่ครู 2) ส่งเสริมให้ครูผลิตสื่อการสอนเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน 3) ส่งเสริมให้ครูสร้างนวัตกรรม

ทางการเรียนที่แปลกใหม่มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน และ 4) ส่งเสริมให้ครูนำสื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

4.3 การพัฒนาศักยภาพด้านการวัดประเมินผลในชั้นเรียนประกอบด้วย 5 แนวทางการพัฒนา คือ 1) พัฒนาการวัดความรู้ด้านการวัดและประเมินผลในชั้นเรียนให้แก่ครู 2) จัดให้มีการประเมินผลระหว่างเรียนอย่างสม่ำเสมอ 3) พัฒนาระบบการประเมินผลและติดตามผลการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นรายบุคคล 4) ใช้วิธีการวัดผลด้วยวิธีที่หลากหลายเพื่อค้นหาศักยภาพผู้เรียนเป็นรายบุคคล และ 5) จัดสอบวัดระดับความรู้ของผู้เรียนก่อนส่งเข้าสอบในสนามหลวง

5. รูปแบบพัฒนาแรงขับภายในและแรงจูงใจของผู้เรียน ประกอบด้วย 4 ประเด็น 19 แนวทางการพัฒนา ได้แก่

5.1 การพัฒนาเจตคติต่อการเรียน ประกอบด้วย 4 แนวทางการพัฒนา คือ 1) สร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้เรียน 2) ชี้ให้ผู้เรียนเล็งเห็นประโยชน์จากการศึกษาพระปริยัติธรรม 3) จัดกิจกรรมปฐมนิเทศก่อนเข้าเรียน และ 4) จัดทำโครงการเพื่อพัฒนาเจตคติต่อการศึกษาพระปริยัติธรรม

5.2 การพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของผู้เรียน ประกอบด้วย 5 แนวทางการพัฒนา คือ 1) เชิญผู้ที่ประสบความสำเร็จมาพบปะกับผู้เรียน 2) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนค้นหาต้นแบบในการศึกษา 3) ให้รางวัลแก่ผู้ที่สอบได้ในระดับชั้นต่างๆ 4) ให้ทุนการศึกษาศึกษาแก่ผู้ที่สอบได้นักธรรม-บาลี และ 5) ยกย่องเชิดชูและสนับสนุนให้มีความก้าวหน้าในหน้าที่การงานและด้านการศึกษา

5.3 การพัฒนาภาวะความสุขของผู้เรียน ประกอบด้วย 5 แนวทางการพัฒนา คือ 1) จัดสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกชั้นเรียนที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ 2) จัดสภาพแวดล้อมของสำนักศาสนศึกษาที่สงบ ร่มรื่น และสะอาด ถูกสุขลักษณะ 3) ผู้บริหารให้ความอบอุ่นแบบครอบครัวแก่ผู้เรียน 4) ครูให้ความรัก ความเอ็นดู เอาใจใส่ ให้คำปรึกษา ช่วยแนะนำ และแก้ปัญหาแก่ผู้เรียน และ 5) จัดให้มีกิจกรรมนันทนาการทั้งในระหว่างเรียนและนอกเวลาเรียน

5.4 การพัฒนาพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน ประกอบด้วย 5 แนวทางการพัฒนา คือ 1) จัดทำระเบียบของสำนักศาสนศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน 2) จัดตารางกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนอ่านหนังสือด้วยตัวเอง 3) ยกย่องและให้รางวัลแก่นักเรียนที่ขยันอ่านหนังสือ 4) ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาการเรียนรู้ของตัวเองอยู่เสมอ และ 5) กระตุ้นให้ผู้เรียนมีกำลังใจในการศึกษาอย่างสม่ำเสมอ

ผลการวิจัยระยะที่ 3 การยืนยันรูปแบบพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม และแผนกบาลี ของสำนักศาสนศึกษาในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 8

การยืนยันรูปแบบจากผู้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะเรื่อง (Critical Incident Technique) จำนวน 20 รูป จำนวน 3 รอบ ได้ผลการยืนยันรูปแบบดังนี้

รอบที่ 1 ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับรูปแบบพัฒนา (ร้อยละ 99.20) ทั้ง 5 ด้าน 17 ประเด็นและ 94 แนวทางการพัฒนา

รอบที่ 2 ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันในรูปแบบพัฒนาทั้ง 5 ด้าน 17 ประเด็นและ 94 แนวทางการพัฒนา โดยมีค่ามีค่ามัธยฐาน (Med.) ที่ระดับ 5.00 ทุกแนวทางการพัฒนา ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์สอดคล้องกันมากที่สุด และมีค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (I.R.) ระหว่าง 0.00 – 1.00 เป็นไปตามเกณฑ์ที่ยอมรับได้ว่าผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน (Consensus) ($I.R. \leq 1.50$) แสดงว่าผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นต่อรูปแบบพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี ของสำนักศาสนศึกษาในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 8 สอดคล้องกัน

รอบที่ 3 ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันในรูปแบบการพัฒนาทั้ง 5 ด้าน 17 ประเด็น และ 94 แนวทางการพัฒนา โดยมีค่ามัธยฐาน (Med.) ที่ระดับ 5.00 ทุกด้าน มีค่าฐานนิยม (Mo.) เท่ากับ 5.00 ทุกด้าน และมีค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (I.R.) ระหว่าง 0.00 – 0.75 แสดงว่าผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นต่อรูปแบบพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี ของสำนักศาสนศึกษาในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 8 ในทุกด้าน ทุกประเด็น และทุกแนวทางการพัฒนา สอดคล้องกัน

5.2 อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง รูปแบบพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี ของสำนักศาสนศึกษาในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 8 มีประเด็นเพื่อนำสู่การอภิปรายผล 3 ประเด็นตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. สภาพการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี ของสำนักศาสนศึกษาในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 8

จากผลการศึกษาภาพการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี ของสำนักศาสนศึกษาในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 8 พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเจ้าสำนักศาสนศึกษาได้ทุ่มเทสรรพกำลังที่มีเพื่อจัดการศึกษาให้แก่นักเรียนในสำนักของตนตามหน้าที่ในภารกิจทั้ง 6 ด้านของพระสังฆาธิการ ให้สอดคล้องกับแนวทางในการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา

ของคณะสงฆ์ ซึ่งงานด้านการจัดการศึกษาก็เป็นหนึ่งในภารกิจสำคัญและมีการบรรจุไว้ในแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาอย่างชัดเจนจึงทำให้เจ้าสำนักศาสนศึกษาทุกแห่งมีความตื่นตัวต่อการดำเนินงานทั้ง 6 ด้านของตน ดังที่พระพรหมบัณฑิต (2558; อ้างถึงใน พระสุธีวีรบัณฑิต และคณะ, 2559, น. 299-310) ได้เสนอแนวคิดของการปฏิรูปผ่าน “การศึกษา” เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในฐานะที่เป็นหุ้นส่วนพระพุทธศาสนาที่ต้องอาศัยกลไกความร่วมมือและการขับเคลื่อนอย่างจริงจัง โดยคาดหวังผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา 2560-2564 “การนำนโยบายสู่การปฏิบัติ” ที่พระราชวรเมธี และคณะ (2560, น. 25) ได้จัดทำขึ้น โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับการปฏิรูปด้านศาสนศึกษา 4 ด้าน คือ 1) สร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา โดยการปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนา ผ่านการศึกษาพระปริยัติธรรม ธรรมศึกษา บาลีศึกษา เพิ่มศักยภาพทางปัญญาแก่ศาสนทายาท 2) ยกกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน โดยอาศัยความร่วมมือภาคีเครือข่ายตามหลัก “บ ว ร” พัฒนาระบบธรรมาภิบาล ระบบสารสนเทศ พัฒนาหลักสูตรเชิงพุทธและนวัตกรรมวิชาการให้ทันสมัย 3) พัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ ด้วยการเพิ่มขีดความสามารถของศาสนบุคคล เช่น ผู้บริหารศาสนศึกษา ครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี พระปริยัตินิเทศก์ เสริมสร้างองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาให้เข้มแข็ง และ 4) มีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา ด้วยการจัดหาแหล่งงบประมาณสนับสนุนกิจการพระพุทธศาสนาจากภาครัฐและเอกชน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของพระครูสังฆรักษ์สุชาติ เขมกาโร (แยมเดช) (2555, น. 113-116) ได้ทำการวิจัยเรื่องการจัดการเรียนการสอนของสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนการสอนด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผล การสอน ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านหลักสูตรการเรียนการสอน โดยรวมสำนักเรียนได้ปฏิบัติอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ พระมหาบัณฑิต ปณฺธิตเมธี (ชรินทร์) (2552, น. 93) ที่ทำการวิจัยเรื่องการบริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า การบริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ใน 5 ด้าน คือ ด้านสภาพทั่วไปของสำนักเรียนด้านหลักสูตร ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านการสอบและประเมินผล โดยภาพรวมมีสภาพการบริหารจัดการที่พอใช้ค่อนข้างดี สอดคล้องกับพระมหาธีรสุข ธรรมสาโร (อุปไซย) (2554, น. 133-134) ทำการวิจัยเรื่องการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี : กรณีศึกษาสำนักเรียนวัดโมลีโลกยาราม เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า สภาพการจัดการศึกษา ทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านการวัดผลและประเมินผล อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับพระมหาสมบัติ อาภากร (ระสารักษ์) (2555, น. 101) ที่ทำการศึกษาเรื่องการจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม อำเภอนาทม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า ระดับ

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวมอยู่ในระดับมากโดยมีค่าเฉลี่ย 4.12 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้วพบว่า ด้านการบริหารหลักสูตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน มีค่าเฉลี่ย 4.23 ด้านการจัดการเรียนการสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.07 ด้านการวัดผลประเมินผลภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.00

2. ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีของสำนักศาสนศึกษาในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 8

ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรทุกตัวมีอิทธิพลโดยรวมที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เพราะตัวแปรที่นำมาศึกษาทุกตัวเกิดจากข้อมูลเชิงประจักษ์ที่เป็นสภาพความเป็นจริงในการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมธรรม ซึ่งตรงกับแนวคิดการสร้างกรอบแนวคิดการวิจัยโดยใช้ทฤษฎีจากฐานราก The Research Conceptual Framework Establishment by the Grounded Theory ของสัญญา เคนาภูมิ (2558, น. 93-103) ที่ต้องรวบรวมแนวคิดที่เกี่ยวข้องซึ่งเริ่มพัฒนาเนื้อหาสาระเป็นกรอบแนวคิดจากการศึกษาจากปรากฏการณ์ (Phenomena) โดยการวิเคราะห์บริบทของพื้นที่วิจัย จากนั้นทำการพัฒนาด้วยวิธีการที่หลากหลายเริ่มต้นจากวิธีการคิดเชิงเหตุผล ใช้การศึกษานำร่อง (Pilot study) ในพื้นที่วิจัยซึ่งเป็นการพัฒนากรอบแนวคิดจากทฤษฎีฐานราก พร้อมกับการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้มีประสบการณ์ด้านการบริหารงานโรงเรียนพระปริยัติธรรมด้วยวิธีการจัดการความรู้ (KM) แล้วทำการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อหาความลงตัวของเนื้อหาสาระ และทำการตรวจสอบกรอบความคิดให้มีความน่าเชื่อมากยิ่งขึ้นโดยวิธีการบูรณาการระเบียบวิธีที่หลากหลาย ให้สอดคล้องกับแนวคิดในการบริหารจัดการการศึกษาที่ต้องมุ่งในด้านบริหารจัดการที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของผู้บริหาร และภารกิจในการจัดการศึกษา 4 ด้าน คือ 1) การบริหารงานวิชาการ 2) การบริหารงบประมาณ 3) การบริหารงานบุคคล และ 4) การบริหารทั่วไป ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของยุทธศักดิ์ ไชยสีหา (2556, น. 140-150) ที่ศึกษาปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น ที่พบว่าระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารการศึกษา ได้แก่ ด้านภาวะผู้นำ ด้านโครงสร้างองค์กร ด้านวัฒนธรรมองค์กร ด้านการติดต่อสื่อสาร ด้านการกระจายอำนาจ ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม ด้านการบริหารตนเอง ด้านการบริหารที่ยืดหยุ่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของพระมหาสรพงษ์ การุญ (2551, น. 158-160) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี กรณีศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี วัดตากฟ้า อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อ

ความสำเร็จในการจัดการศึกษา ได้แก่ 1) ผู้บริหาร 2) ครู 3) หลักสูตร 4) อาคารสถานที่ 5) งบประมาณ และ 6) สื่อการเรียนการสอน

และเมื่อพิจารณาผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี ของสำนักศาสนศึกษาในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 8 พบว่า ตัวแปรทุกตัวมีอิทธิพลโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เรียงลำดับจากค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลโดยรวมจากมากไปหาน้อย คือ 1) ปัจจัยภาวะผู้นำของผู้บริหาร (มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลโดยรวมเท่ากับ 0.591) 2) ปัจจัยการส่งเสริมสนับสนุนจากภายนอก (มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลโดยรวมเท่ากับ 0.527) 3) ปัจจัยศักยภาพของครูผู้สอน (มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลโดยรวมเท่ากับ 0.332) 4) ปัจจัยการบริหารจัดการ (มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลโดยรวมเท่ากับ 0.293) และ 5) ปัจจัยแรงจูงใจภายในและแรงจูงใจของผู้เรียน (มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลโดยรวมเท่ากับ 0.112) ผู้วิจัยได้นำทั้ง 5 ปัจจัยมาอภิปรายผล ดังนี้

2.1 ปัจจัยด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร

จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลโดยรวมสูงที่สุด (0.591) เป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นว่าการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีของสำนักศาสนศึกษา จะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว นั้น ตัวของผู้นำสำนักศาสนศึกษามีส่วนสำคัญที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะภาวะผู้นำของผู้บริหารถือว่าเป็นส่วนสำคัญยิ่งในการบริหารงานให้ประสบผลสำเร็จ การพัฒนาองค์การให้ก้าวหน้าต้องเริ่มต้นที่การสร้างภาวะผู้นำให้เกิดกับผู้นำผู้บริหารในฐานะเป็นผู้นำองค์การ ทั้งนี้เพราะความสำเร็จของการบริหารที่ส่งผลไปสู่ความสำเร็จขององค์การ คือความสามารถของผู้นำที่จะให้ผู้อื่นมีส่วนร่วมในการสร้างพันธกิจแรงจูงใจวิสัยทัศน์ การสร้างระบบการทำงานที่มีประสิทธิผลไปในทิศทางเดียวกันเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกันผู้นำที่มีประสิทธิภาพสูงสุดเป็นผู้นำที่มุ่งทั้งงานและคนโดยใช้แนวความคิดผู้นำเชิงคุณลักษณะแนวคิดผู้นำเชิงพฤติกรรมแนวคิดผู้นำเชิงสถานการณ์ แนวคิดภาวะผู้นำสมัยใหม่และการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้เพื่อเป็นผู้นำที่ดีมีประสิทธิภาพในยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งในการบริหารหน่วยงานหรือองค์การ ไม่ว่าจะ เป็นหน่วยงานของรัฐบาลหรือเอกชนปัจจัยหนึ่งที่จะทำให้ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานภายในองค์การคือการมีผู้บริหารที่มีความรู้ความสามารถและทักษะในการบริหาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีภาวะผู้นำของผู้บริหารที่จะสามารถนำพาองค์การให้มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันที่ปฏิบัติงานเพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ร่วมกันได้ภาวะผู้นำเปรียบเสมือนอาวุธประจำกายของผู้บริหารและผู้นำที่เป็นนักบริหารมีอาชีพที่จะสามารถสร้างอำนาจชักนำและมีอิทธิพลเหนือผู้อื่นตัวชี้วัดการนำของผู้บริหารที่ได้ชื่อว่ามีอาชีพคือผลสัมฤทธิ์และประสิทธิภาพของงานภาวะผู้นำจึงเป็นตัวชี้วัดผลสัมฤทธิ์และประสิทธิภาพของงานจำเป็นต้องมีบุคคลที่ทำหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารซึ่งเราเรียกว่าหัวหน้าหรือผู้บังคับบัญชา (Superior) หัวหน้าหรือผู้บังคับบัญชาจึงมีความสำคัญในฐานะเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบ

ในการบริหารให้ประสบความสำเร็จ หัวหน้าบางทีก็เรียกผู้บริหารหรือผู้นำ แต่ละคนจะมีความสำคัญต่อหน่วยงานเพราะความสำเร็จของการบริหารที่ส่งผลไปสู่ความสำเร็จขององค์การจะขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้นำที่จะใช้ศักยภาพที่มีใช้ทรัพยากรทางการบริหาร อันได้แก่ คน งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการให้ประสบความสำเร็จได้อย่างไรความสามารถของผู้นำในการใช้ทรัพยากรบุคคลมาร่วมทำงานด้วยกันจนสำเร็จจะเกิดจากภาวะผู้นำ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของอโณทัย สนิวีรุทัย (2550, น. 10) ที่กล่าวว่าผู้นำ คือ บุคคล ที่มีอิทธิพลต่อผู้อื่นทั้งทางด้านความเชื่อ ความคิด และการตัดสินใจ รวมทั้งสามารถจูงใจให้ผู้อื่น ปฏิบัติตาม สอดคล้องกับวันเพ็ญ รัตนอนันต์ (2555, น. 23) ที่กล่าวว่าภาวะผู้นำ คือ พฤติกรรมที่ผู้บริหารแสดงให้เห็นผู้ใต้บังคับบัญชาเห็นงานในการบริหารหรือการปฏิบัติงานเป็นกระบวนการที่ผู้บริหารมีความต้องการและความพึงพอใจมากกว่าที่มีอยู่ โดยจูงใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชามองให้ไกลเกินกว่าความสนใจของตนเอง ผู้บริหารต้องแสดงวิสัยทัศน์และถ่ายทอดวิสัยทัศน์ไปยังผู้ใต้บังคับบัญชา ให้มีความทุ่มเทในการปฏิบัติงานตามภารกิจ จนบรรลุเป้าหมาย และสอดคล้องกับ Schermerhorn (2002, p. 336) ที่กล่าวว่า ภาวะผู้นำ เป็นกระบวนการในการลดบันดาลใจให้บุคคลอื่นทำงานให้สำเร็จ สอดคล้องกับพฤติกรรมผู้นำตามแนวคิดของ House and Mitchell (1974) ได้อธิบายถึงวิถีทางที่ผู้นำใช้ในการบรรลุเป้าหมายทั้งที่เป็นเป้าหมายที่เกี่ยวกับงาน และบุคคลหน้าที่สำคัญของผู้นำตามทฤษฎีนี้ คือ การร่วมกันตั้งเป้าหมายระหว่างผู้บริหารกับผู้ใต้บังคับบัญชา ช่วยผู้ใต้บังคับบัญชาในการหาวิถีทางที่ดีที่สุดในการไปสู่เป้าหมายและช่วยจัดอุปสรรคต่างๆ ให้ส่วนประกอบที่สำคัญ 2 ส่วนของทฤษฎี คือ พฤติกรรมผู้นำและสถานการณ์ที่เอื้อต่อผู้นำสำหรับพฤติกรรมผู้นำแบ่งออกเป็น 4 แบบ คือ ผู้นำแบบสั่งการ (Directive Leadership) ผู้นำแบบมุ่งความสำเร็จของงาน (Achievement-oriented Leadership) ผู้นำแบบสนับสนุน (Supportive Leadership) และผู้นำแบบให้มีส่วนร่วม (Participative Leadership) สถานการณ์ประกอบด้วยคุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้ใต้บังคับบัญชา ความกดดันและการเรียกร้องของสิ่งแวดล้อม ทฤษฎีนี้ได้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้นำและสถานการณ์ที่เอื้อต่อผู้นำ คือ พฤติกรรมสั่งการที่สูงมากในสถานการณ์ที่คลุมเครือจะช่วยเพิ่มทั้งแรงจูงใจและความพอใจโดยทำให้วิถีทางที่จะบรรลุเป้าหมายมีความกระจ่างชัดมากยิ่งขึ้น พฤติกรรมแบบสนับสนุนและพฤติกรรมแบบให้มีส่วนร่วมในสถานการณ์ที่ภารกิจชัดเจน จะช่วยเพิ่มความพึงพอใจในการทำงานให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา ในขณะที่พฤติกรรมแบบสั่งการจะก่อให้เกิดความขุ่นเคืองและตึงเครียดในสถานการณ์ที่ภารกิจชัดเจน (Hoy & Miskel, 1991) และสอดคล้องกับพฤติกรรมตามแนวคิดของ Hersey & Blanchard (1982) ได้อธิบายให้เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างแบบผู้นำที่มีประสิทธิภาพกับระดับวุฒิภาวะของผู้ตาม โดยเชื่อว่าประสิทธิผลของผู้นำขึ้นอยู่กับความสอดคล้องที่เหมาะสมกับวุฒิภาวะผู้ตาม Hersey & Blanchard ได้แบ่งพฤติกรรมผู้นำเป็น 4 แบบ คือ แบบสั่งการ (Telling) แบบการ

แนะ (Selling) แบบการให้มีส่วนร่วม (Participating) และแบบการมอบอำนาจ (Delegating) และ
 วุฒิภาวะเป็นความพอใจที่จะปฏิบัติงานซึ่งเกี่ยวข้องกับความสามารถและความเต็มใจในการทำงาน
 วุฒิภาวะจึงมีทั้งที่เกี่ยวกับงานและวุฒิภาวะทางจิตวิทยา

ผลการวิจัยสอดคล้องกับพระมหาสุรพงษ์ การุญ (2551, น. 158-160) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง
 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี กรณีศึกษา
 โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี วัดตากฟ้า อำเภอดงพิกุล จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า
 ความสำเร็จในการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดตากฟ้า อำเภอดงพิกุล จังหวัดนครสวรรค์
 มาจากสองปัจจัย ประการแรกคือด้านปัจจัยนำเข้า ได้แก่ 1) ผู้บริหาร ซึ่งมีลักษณะเป็นพระนักบริหาร
 นักพัฒนา นักการศึกษา มีความสามารถในการวางแผนงาน มีความเสียสละ ตัดสินใจด้วยความ
 ยุติธรรม

สอดคล้องกับทิพากรณ์ ศรีเวียงราช (2551, น. 49-50) ที่ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่าง
 พลังขับเคลื่อนผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขต
 พื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4 ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างพลังขับเคลื่อนผู้นำของ
 ผู้บริหารโรงเรียนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน พบว่า พลังขับเคลื่อนผู้นำ (โดยภาพรวม)
 มีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ช่วงชั้นที่ 2 กลุ่มสาระคณิตศาสตร์
 กลุ่มสาระภาษาไทย กลุ่มสาระภาษาอังกฤษ และกลุ่มสาระวิทยาศาสตร์

สอดคล้องกับงานวิจัยของปรเมษฐ โมลี (2552, บทความย่อ) ได้ศึกษาการวิเคราะห์รูปแบบ
 ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ประสบ
 ความสำเร็จ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จที่ได้จากการ
 วิจัยประกอบด้วยปัจจัย 4 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านคุณลักษณะของผู้นำ องค์ประกอบด้านสถานการณ์
 ของผู้นำ ปัจจัยด้านพฤติกรรมของผู้นำและปัจจัยด้านบทบาทของผู้นำ ผลการวิเคราะห์รูปแบบ
 ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะความเป็นผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่
 ประสบความสำเร็จ พบว่า ปัจจัยทั้ง 4 ปัจจัยมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อภาวะผู้นำทุกปัจจัยขนาด
 และทิศทางของอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมของรูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ประสบ
 ความสำเร็จ พบว่า ปัจจัยทางตรงและทางอ้อมเชิงบวกต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ประสบ
 ความสำเร็จมี 4 ปัจจัย เรียงตามลำดับของความมีอิทธิพลดังนี้คือ ปัจจัยด้านคุณลักษณะผู้นำ
 ด้านบทบาทของผู้นำ ด้านพฤติกรรมของผู้นำ และสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง

สอดคล้องกับงานวิจัยของนิธิตา บุรณจันทร์ (2550, บทความย่อ) ได้ศึกษาภาวะผู้นำของ
 ผู้บริหารที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลองค์การของโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน กลุ่มตัวอย่าง ผู้บริหาร
 โรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนดำรงตำแหน่งอาจารย์ใหญ่ และครู ซึ่งมีประชากรทั้งสิ้น จำนวน 290
 โรงเรียน ได้ศึกษาและสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ในประเด็นคำถามของพฤติกรรมภาวะ

ผู้นำที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลองค์กรของโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหารด้านความท้าทายและกล้าเผชิญกระบวนการ 2) ภาวะผู้นำของผู้บริหารด้านกระตุ้นให้เกิดวิสัยทัศน์ร่วมกันในองค์กร 3) ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาด้านสร้างสรรค์พฤติกรรมในการทำงานให้กับผู้ร่วมงาน 4) ภาวะผู้นำของผู้บริหารด้านต้นแบบ และ 5) ภาวะผู้นำของผู้บริหารด้านบำรุงขวัญและกำลังใจ

สอดคล้องกับนิชาภา ธพิพัฒน์ (2559, น. 234-236) ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเรียงตามลำดับตัวแปรที่มีอิทธิพล มากไปหาน้อย ดังนี้ 1) ปัจจัยด้านความฉลาดทางอารมณ์ผู้บริหารสถานศึกษา 2) ปัจจัยด้านพฤติกรรมผู้บริหารสถานศึกษา 3) ปัจจัยด้านบทบาทผู้บริหารสถานศึกษา 4) ปัจจัยด้านคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา และ 5) ปัจจัยด้านสถานการณ์ผู้บริหารสถานศึกษา

จึงกล่าวได้ว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหาร เป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จทั้งในองค์กรของตนเองและองค์กรอื่น จนขยายสู่องค์กรระดับประเทศ ซึ่งต้องอาศัยการมีภาวะผู้นำทั้งสิ้น ดังนั้นสำนักศาสนศึกษาต้องให้ความสำคัญในการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารในด้านคุณลักษณะของผู้นำ ซึ่งเป็นคุณลักษณะด้านสติปัญญา และความสามารถ คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ คุณลักษณะที่เกี่ยวกับงาน และคุณลักษณะทางสังคม เพื่อส่งเสริมให้การบริหารจัดการประสบความสำเร็จ พัฒนาพฤติกรรมการบริหาร เป็นพฤติกรรมที่เหมาะสมของผู้นำในการบริหารเพื่อนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จ เช่น พฤติกรรมผู้นำแบบเผด็จการอย่างมีเมตตา พฤติกรรมผู้นำแบบปรึกษาหารือ และพฤติกรรมผู้นำแบบมีส่วนร่วม เป็นต้น และพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ ซึ่งเป็นคุณลักษณะหรือพฤติกรรมที่แสดงออกของผู้บริหารสำนักศาสนศึกษาเพื่อสร้างความร่วมมือกับคณะครูและผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการเรียนการสอนส่งผลให้ผู้เรียนบรรลุผลสำเร็จในการเรียนรู้ เพื่อให้เอื้อต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีต่อไป

2.2 ปัจจัยการส่งเสริมสนับสนุนจากภายนอก

จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านการส่งเสริมสนับสนุนจากภายนอก มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลโดยรวมมากเป็นอันดับที่ 2 (0.527) แสดงให้เห็นว่าการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีของสำนักศาสนศึกษาในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 8 จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากทุกภาคส่วนในการกระตุ้นหรือเสริมแรงให้การจัดการศึกษาประสบความสำเร็จ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการเสริมแรงเป็นสิ่งสำคัญที่จะนำพาองค์กร ครู และผู้เรียนไปสู่ความสำเร็จด้วยการดำเนินการหรือให้การสนับสนุนในสิ่งที่เป็เหตุปัจจัย สภาวะการณ์ ด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่ช่วยให้บุคลากร

ได้ปฏิบัติในสิ่งที่จะเป็นการพัฒนาพลังความสามารถของตน ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดแรงขับจากภายใน เพื่อมุ่งสู่ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่ อารีย์วรรณ อ่วมตานี (2549, น. 5) กล่าวว่า การเสริมแรง เป็นการเพิ่มศักยภาพของบุคคลโดยผู้บังคับบัญชาถ่ายโอนอำนาจ ให้อิสระในการตัดสินใจ และจัดหาทรัพยากรในการปฏิบัติงานให้ผู้ใต้บังคับบัญชา รวมถึงการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการปฏิบัติงาน และส่งเสริมให้บุคคลเกิดความสามารถในการทำงานและแก้ปัญหาต่างๆ ได้ บรรลุผลสำเร็จของตนเองและองค์กร สอดคล้องกับ Gave (1993, p. 744) กล่าวว่า การเสริมแรง หมายถึง การให้อำนาจแก่ผู้ปฏิบัติงาน ทำให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดพลังอำนาจ และเป็นการส่งเสริมให้บุคคลได้รับการตอบสนองขั้นสูงสุด คือการเข้าถึงตนเองอย่างถ่องแท้ (self-actualization) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Blase, & Blasé (2002, p. 17) ที่กล่าวว่า การเสริมแรงมีหลักการ 13 ประการ คือ

- 1) เตรียมความพร้อมของบุคลากรและสถานศึกษาสร้างบรรยากาศการมีส่วนร่วมในการทำงาน กำหนดวิธีการมีส่วนร่วมและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างฝ่ายงาน
- 2) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติงานอย่างเท่าเทียมกัน
- 3) สร้างความกระตือรือร้นของการมีส่วนร่วมในการบริหาร
- 4) ให้ทุกคนทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมอย่างมั่นใจ
- 5) ให้โอกาสผู้ปฏิบัติงานในการพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็น
- 6) สร้างความยินยูนเป็นกันเองในการทำงาน
- 7) เสริมสร้างความสมัครใจในการมีส่วนร่วม
- 8) สร้างความเชื่อถือไว้วางใจในกันและกัน
- 9) รักษาความสัตย์ซื่อเที่ยงธรรมไม่ติดอยู่กับอำนาจ
- 10) ส่งเสริมคุณธรรมน้ำใจความเสียสละของทีมงาน
- 11) ให้การสนับสนุนช่วยเหลือเมื่อผู้ปฏิบัติงานเผชิญอุปสรรคปัญหา
- 12) สนับสนุนการแก้ปัญหอย่างเป็นระบบ และ
- 13) ให้ผู้ปฏิบัติงานกล้าเผชิญกับงานที่ท้าทายต่อสถานภาพความสามารถ โดยการเสริมแรงในรูปแบบต่างๆ เป็นสิ่งที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ดังที่ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (2560, ออนไลน์) กล่าวว่า สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (พศ.) ในฐานะเป็นหน่วยงานของรัฐที่รับสนองงานคณะสงฆ์ และพัฒนากิจการพระพุทธศาสนาให้เจริญทุกด้าน ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมและบาลี ของคณะสงฆ์ และให้การส่งเสริมและสนับสนุนโดยต่อเนื่องด้วยดีตลอดมา ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาด้านการศึกษาของสงฆ์ในอนาคตต่อไป สอดคล้องกับการคณะสงฆ์ภาค 8 (2560, น. 7) ที่ได้สรุปแนวทางการจัดการศึกษาผ่านแผนแม่บทการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา โดยวางแนวทางการปฏิรูปด้านศาสนศึกษา ไว้ดังนี้ คือ 1) พัฒนาการบริหารจัดการในการศึกษาบาลี นักธรรม ธรรมศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ มหาวิทยาลัยสงฆ์ และการศึกษาตามอัธยาศัย บูรณาการกันอย่างเป็นระบบ 2) เสนอให้ตราพระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรมเพื่อเป็นกลไกในการบริหารจัดการและพัฒนาการศึกษาพระพุทธศาสนา 3) จัดให้มีคณะกรรมการการศึกษาพระพุทธศาสนาในระดับจังหวัดเพื่อบูรณาการการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับพระภิกษุสามเณรและประชาชนทั่วไป 4) พัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล การศึกษาด้านพระพุทธศาสนาให้มีคุณภาพและมาตรฐาน 5) ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร

ด้านพระพุทธศาสนา ให้มีความมั่นคงและก้าวหน้าในอาชีพ เช่น กำหนดระบบเทียบมาตรฐานคุณวุฒิ อัตราเงินเดือน สวัสดิการและสิทธิประโยชน์อื่นๆ เป็นต้น และ 6) กำหนดยุทธศาสตร์ส่งเสริมและพัฒนาาระบบกลไกในการสร้างและพัฒนาศาสนทายาท ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ พิณสุตาสิริธรรณี (2548, น. 53) ที่พบว่า การสนับสนุนของภาคส่วนต่างๆ เป็นพลังอย่างสำคัญให้คณะสงฆ์ ครูผู้สอน และผู้เรียนมีความพยายามจัดการศึกษาเล่าเรียน ตามบทบาทหน้าที่ของแต่ละส่วน จนกระทั่งประสบผลสำเร็จอย่างภาคภูมิใจ และสอดคล้องกับพระมหาสุรพงษ์ การุญ (2551, น. 158-160) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ตรีศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี วัดตากฟ้า อำเภอดงพิกุล จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า การส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา คือ บริจาคทรัพย์สิ่งของ มาช่วยงาน และเป็นลูกจ้างรายเดือน กลุ่มคนที่มีส่วนร่วมคือ กลุ่มคนในชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมด้วยความสมัครใจและถูกชักชวนมา ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษาของ โรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดตากฟ้า อำเภอดงพิกุล จังหวัดนครสวรรค์

จึงกล่าวได้ว่า การส่งเสริมสนับสนุนจากภายนอกของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมและแผนกบาลี ของสำนักศาสนศึกษาในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 8 จะต้องสร้างความร่วมมือกันทั้ง 3 ฝ่าย กล่าวคือ 1) การส่งเสริมสนับสนุนจากคณะสงฆ์ เช่น การสนับสนุนด้านงบประมาณ การส่งเสริมความก้าวหน้าในทางปกครองคณะสงฆ์ การยกย่องเชิดชู เป็นต้น 2) การส่งเสริมสนับสนุนจากภาครัฐ เช่น การสนับสนุนด้านงบประมาณ การช่วยพัฒนาหลักสูตร การรับรองหรือเทียบคุณวุฒิการศึกษา เป็นต้น และ 3) การส่งเสริมสนับสนุนจากพุทธศาสนิกชน เช่น ยกย่องเชิดชู การสนับสนุนเงินเพื่อการจัดการศึกษา การมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน เป็นต้น

2.3 ปัจจัยศักยภาพของครูผู้สอน

จากผลการวิจัยพบว่า ศักยภาพของครูผู้สอนมีผลต่อการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี ของสำนักศาสนศึกษาในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 8 ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าว สอดคล้องกับพระครูสุตวิสุทธิคุณ (2549, น. 112-123) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในสำนักเรียนวัดโมลีโลกยาราม กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมากที่สุดคือพฤติกรรมของครู การเตรียมการสอน และกระบวนการหลังการสอน สอดคล้องกับพระมหาชนแดน สมบุต (2549, น. 120-122) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและบาลี สำนักเรียนในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการ เรียงตามลำดับความสำคัญประกอบด้วย การมีคุณลักษณะความเป็นครูสอนที่ดี

และการพัฒนาศักยภาพครูในการปฏิบัติงาน การจัดการเรียนการสอนให้บรรลุผล สอดคล้องกับพระมหาธีรราชย์ รสเลิศ (2551, น. 65-81) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของสำนักเรียนในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านชีวสังคมของครู พบว่า ครูส่วนมากมีพรรษามากกว่า 10 พรรษา และมีประสบการณ์สอนต่ำกว่า 10 ปี และ 2) ปัจจัยด้านคุณลักษณะของครูทั้งโดยรวมและรายด้าน 3 ด้าน คือ บุคลิกภาพ ความพึงพอใจในงาน และพฤติกรรมการสอนอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับพระมหาสรพงษ์ การุญ (2551, น. 158-160) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี กรณีศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี วัดตากฟ้า อำเภอดงพิกุล จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า ความสำเร็จในการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดตากฟ้า อำเภอดงพิกุล จังหวัดนครสวรรค์ มาจากครูที่มีความสามารถในการพัฒนาตนเอง มีความรับผิดชอบ เข้าใจหลักสูตร และเป็นแบบอย่างที่ดี โดยครูเตรียมเนื้อหาที่เหมาะสม ใช้สื่อในการเรียนการสอนดี มีรายงานผล และให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม

จึงกล่าวได้ว่าปัจจัยด้านศักยภาพของครูผู้สอนมีผลต่อการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี ของสำนักศาสนศึกษาในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 8 เนื่องจากมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลโดยรวมเท่ากับ 0.332 ซึ่งสอดคล้องกับดุจฤดี อวนคำ (2553, น. 77) ที่ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความสามารถของครูกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับชาติของผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดเลย ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถของครูโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และความสามารถของครูมีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับชาติของผู้เรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยพบว่าความสามารถของครูมีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์รองลงมา คือ วิชาสังคมศึกษา คณิตศาสตร์ และภาษาอังกฤษ อยู่ในระดับสูง ตามลำดับ และมีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย อยู่ในระดับปานกลาง

ทั้งนี้เพราะครูเป็นผู้ที่มีความสามารถให้คำแนะนำ เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการเรียนสำหรับนักเรียน หรือ นักศึกษาในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ทั้งของรัฐและเอกชน มีหน้าที่หรือมีอาชีพในการสอนนักเรียน เกี่ยวกับวิชาความรู้ หลักการคิดการอ่าน รวมถึงการปฏิบัติและแนวทางในการทำงาน โดยวิธีในการสอนจะแตกต่างกันออกไปโดยคำนึงถึงพื้นฐานความรู้ ความสามารถ และเป้าหมายของนักเรียนแต่ละคน และนอกจากการสอนแล้วครูยังเป็นผู้กระตือรือร้นวิญญานมนุษย์ ให้รู้จักผิดชอบชั่วดี สอนในคุณงามความดีเพื่อเป็นแม่แบบให้เด็กได้ปฏิบัติตาม ซึ่งในยุคปัจจุบันครูผู้สอนจะต้องมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอเพื่อให้ทันต่อยุคสมัยแห่งการเปลี่ยนแปลง เพราะในยุคศตวรรษที่ 21 นี้ กระบวนการเรียนอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงไปมาก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2556) ผู้เรียน

จะเรียนด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ทันสมัยมีความก้าวหน้า และสามารถเข้าถึงข้อมูล ข่าวสารได้มากและรวดเร็วขึ้น จนทำให้วิธีการสอนแบบเดิมๆ ไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ สื่อที่แสดงมีขนาดใหญ่ไม่เพียงพอสำหรับ ผู้เรียนที่อยู่หลังห้อง ความจดจ่อกับผู้สอนถูกเบี่ยงเบนจากพฤติกรรม และสภาพแวดล้อมในชั้นเรียนขนาดใหญ่ ผู้เรียนมีการนำเอาคอมพิวเตอร์พกพาเข้ามาสืบค้นความรู้ในชั้นเรียน ผู้เรียนถามคำถามเกี่ยวกับเรื่องที่ครูกำลังสอน หรือนำข้อมูลเหล่านั้นมาพูดคุย โดยที่ครูตอบไม่ได้ หรือไม่เคยรู้มาก่อนเมื่อเป็นเช่นนี้ ครูจึงต้องพร้อมที่จะปรับตัวและพัฒนาตนเองให้ทันยุคที่เปลี่ยนแปลงไป และต้องไม่ขาดความกระตือรือร้นที่จะพัฒนาทักษะและวิทยาการให้ทันสมัย เพื่อให้เกิดการเรียนรู้เทคนิควิธีการเรียนการสอนแบบใหม่ๆ ที่มีประสิทธิภาพ ทำให้ได้เด็กมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่สังคมไทยและสังคมโลกต้องการ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communications Technology : ICT) จึงเป็นเครื่องมือสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อการยกระดับคุณภาพทางการศึกษา ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอนและการพัฒนาครูได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของถนอมพร เลหาจรัสแสง (ม.ป.ป., ออนไลน์) ที่ได้เสนอทักษะที่จำเป็นสำหรับครูไทยในอนาคต (C-Teacher) ไว้ 8 ประการคือ 1) Content ครูต้องมีความรู้และทักษะในเรื่องที่สอนเป็นอย่างดี หากไม่แม่นยำในเรื่องที่สอนหรือถ่ายทอดแล้ว ก็ยากที่นักเรียนจะมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาต่างๆ 2) Computer (ICT) Integration ครูต้องมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากกิจกรรมการเรียนการสอนที่ใช้เทคโนโลยีจะช่วยกระตุ้นความสนใจให้กับนักเรียน และหากออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ จะช่วยส่งเสริมความรู้และทักษะที่ต้องการได้เป็นอย่างดี 3) Constructionist ครูผู้สอนต้องเข้าใจแนวคิดที่ว่า ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ขึ้นเองได้จากภายในตัวของผู้เรียนเอง โดยเชื่อมโยงความรู้เดิมที่มีอยู่ภายในเข้ากับการได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งครูสามารถนำแนวคิดนี้ไปพัฒนาวางแผนการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้และทักษะที่ต้องการได้ 4) Connectivity ครูต้องสามารถจัดกิจกรรมให้เชื่อมโยงระหว่างผู้เรียนด้วยกัน ผู้เรียนกับครู ครูภายในสถานศึกษาเดียวกันหรือต่างสถานศึกษา ระหว่างสถานศึกษา และสถานศึกษากับชุมชน เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ที่เป็นประสบการณ์ตรงให้กับนักเรียน 5) Collaboration ครูมีบทบาทในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในลักษณะการเรียนรู้แบบร่วมมือกันระหว่างนักเรียนกับครู และนักเรียนกับนักเรียนด้วยกัน เพื่อฝึกทักษะการทำงานเป็นทีม การเรียนรู้ด้วยตนเอง และทักษะที่สำคัญอื่น ๆ 6) Communication ครูต้องมีทักษะการสื่อสาร ทั้งการบรรยาย การยกตัวอย่าง การเลือกใช้สื่อ การนำเสนอสื่อ รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ เพื่อถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียนได้อย่างเหมาะสม 7) Creativity ในยุคสมัยหน้าครูต้องออกแบบสร้างสรรค์กิจกรรมการเรียนรู้จัดสภาพแวดล้อม ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน มากกว่าการเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้

โดยตรงเพียงอย่างเดียว และ 8) Caring ครูต้องมีมุทิตาจิตต่อนักเรียน ต้องแสดงออกถึงความรัก ความห่วงใยอย่างจริงใจต่อนักเรียน เพื่อให้ให้นักเรียนเกิดความเชื่อใจ ส่งผลให้เกิดสภาพการเรียนรู้ ตื่นตัวแบบผ่อนคลาย ซึ่งเป็นสภาพที่นักเรียนจะเรียนรู้ได้ดีที่สุด

ดังนั้น ศักยภาพของครูผู้สอน จึงเป็นทักษะ ความรู้ พฤติกรรมและความสามารถที่อยู่ในตัวครู ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จตามเกณฑ์ มาตรฐานของการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรที่ศึกษา ที่ต้องประกอบด้วย 1) ศักยภาพด้านการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ คือ การมีทักษะ ความรู้ พฤติกรรม และความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ของครูผู้สอน ตลอดทั้งรูปแบบและเทคนิควิธีการเรียนการสอนโดยวิธีที่หลากหลาย เพื่อกระตุ้นให้ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่จะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ในการศึกษาของผู้เรียน 2) ศักยภาพด้านการใช้สื่อและ เทคโนโลยี คือการมีทักษะ ความรู้ พฤติกรรม และความสามารถในการใช้สื่อและเทคโนโลยีประกอบ การสอนเพื่อกระตุ้นผู้เรียนเกิดการเรียนรู้พระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีมีประสิทธิภาพ มากยิ่งขึ้น และ 3) ศักยภาพด้านการวัดประเมินผลในชั้นเรียน คือการมี ทักษะ ความรู้ พฤติกรรม และความสามารถในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่ครูผู้สอนเป็นผู้ดำเนินการ โดยทำควบคู่ไปกับ กระบวนการเรียนการสอน เพื่อประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียน โดยใช้เครื่องมือที่หลากหลาย เหมาะสมกับวัยของผู้เรียนมีความสอดคล้องกับพฤติกรรมที่ต้องการวัดการประเมินผลในชั้นเรียน เพื่อ ผลด้านความสำเร็จของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี

2.4 ปัจจัยการบริหารจัดการ

จากผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการภายในมีผลต่อการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมและแผนกบาลี ของสำนักศาสนศึกษาในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 8 สอดคล้องกับ พระมหาสรพงษ์ การุญ (2551, น. 158-160) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการ จัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี กรณีศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี วัดตากฟ้า อำเภอดากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า ความสำเร็จในการจัดการศึกษาของ โรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดตากฟ้า อำเภอดากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ มาจากสองปัจจัย ประการแรก คือด้านปัจจัยนำเข้า ได้แก่ 1) ผู้บริหาร ซึ่งมีลักษณะเป็นพระนักบริหาร นักพัฒนา นักการศึกษา มีความสามารถในการวางแผนงาน มีความเสียสละ ตัดสินใจด้วยความยุติธรรม 2) ครู มีความสามารถ ในการพัฒนาตนเอง มีความรับผิดชอบ เข้าใจหลักสูตร และเป็นแบบอย่างที่ดี 3) หลักสูตร ครูเตรียม หลักสูตรก่อนใช้และประเมินผล 4) อาคารสถานที่ มีการจัดอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมอย่างดี 5) งบประมาณ มีการใช้จ่ายตามวัตถุประสงค์ 6) สื่อการเรียนการสอน มีการนำสื่อมาใช้งานได้อย่าง เหมาะสม ส่วนประการที่สองเป็นด้านกระบวนการ ได้แก่ 1) ผู้บริหารโรงเรียน มอบหมายงานตาม ถนัด ตรวจสอบงาน ประชุมแนะนำครู จัดหางบประมาณ อาคารสถานที่ อุปกรณ์เพียงพอ และ แก้ปัญหารวดเร็ว 2) ครูเตรียมเนื้อหาเหมาะสม ใช้สื่อในการเรียนการสอนดี มีรายงานผล และให้ผู้เรียนมี

ส่วนร่วม 3) มีการนิเทศครูเป็นการภายใน ประเมินผลโดยเยี่ยมชั้นเรียน และแนะนำรายบุคคล
4) ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา คือ บริจาคทรัพย์สินของ มาช่วยงาน และเป็นลูกจ้างรายเดือน
กลุ่มคนที่มีส่วนร่วมคือ กลุ่มคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมด้วยความสมัครใจและถูกชักชวนมา

สอดคล้องกับสนอง ก้อนสมบัติ (2550, น. 92-100) ที่ทำการศึกษารื่อง การบริหารจัดการ
คุณภาพมาตรฐานการศึกษา ของโรงเรียนมัธยมปากกลาง จังหวัดน่าน ผลการวิจัยพบว่า ผลจากการ
บริหารจัดการคุณภาพมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนมัธยมปากกลางทำให้เกิดการพัฒนาองค์กรของ
สถานศึกษา และกลุ่มสถานศึกษาร่วมมือกันในการพัฒนานักเรียน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นศรัทธาจาก
ผู้ปกครองและชุมชน จนทำให้สถิติการเข้าศึกษาต่อของนักเรียนสูงขึ้น ครูมีความสุขสนุกกับการ
ทำงาน เห็นผลจากการที่นักเรียนประสบความสำเร็จตามศักยภาพ และแสดงความสามารถออกมา
อย่างเด่นชัด

สอดคล้องกับสรารุช จินดาหลวง (2558, น. 74-84) ศึกษาเรื่อง การจัดการสถานศึกษาพื้นที่
พิเศษในเขตอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการจัดการ
ข้อเสนอแนะและ แนวทางการจัดการสถานศึกษาพื้นที่พิเศษในเขตอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่
ประชากรผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้อำนวยการสถานศึกษาในเขตพื้นที่พิเศษ จำนวน 9 คน ประธานคณะกรรมการ
สถานศึกษา ชั้นพื้นฐาน จำนวน 9 คน ครูผู้ปฏิบัติการสอน จำนวน 188 คน รวมทั้งหมด 206 คน
ในปีการศึกษา 2556 เครื่องมือที่ใช้การวิจัยเป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่ผู้วิจัยสร้าง
ขึ้น นำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์โดยใช้ค่าสถิติ คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบน
มาตรฐาน ผลการวิจัย สรุปได้ว่า การศึกษาสภาพการจัดการสถานศึกษาพื้นที่พิเศษในเขตอำเภอฝาง
จังหวัดเชียงใหม่ ในด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ และด้านการจัดการ โดยรวมมี
การปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านก็มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน
มีการเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในวางแผนการปฏิบัติงานของโรงเรียน การบริหารจัดการด้าน
งบประมาณมีความโปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นพื้นฐานสำหรับ
การเรียนการสอนมีความสำคัญเป็นอันดับแรก และมีการกำหนดมาตรฐานการบริหารจัดการองค์กร
อย่างชัดเจน และเมื่อพิจารณาด้านการจัดการ พบว่า การปฏิบัติงานในโรงเรียนเป็นอย่างมาก
จำเป็นต้องพิจารณาปรับปรุงการปฏิบัติงานที่ต่างไปจากสภาพโรงเรียนพื้นที่ปกติทั่วไป จึงจะสามารถ
ทำให้การจัดการศึกษาบรรลุเป้าหมายของหลักสูตรที่วางไว้ได้ ดังนั้น จำเป็นที่จะต้องมีการกำหนด
มาตรฐานการบริหารจัดการองค์กรอย่างชัดเจน สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับกฎ
นาท มุลเขียน (2556, น. 1) ได้ศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 ที่ต้องตระหนักถึงความสำคัญในการ
พัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งเป็นโรงเรียนส่วนใหญ่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 ให้สามารถจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพตามมาตรฐานเกิดสัมฤทธิ์ผลสอดคล้องกับบริบทและความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริงและยั่งยืน ซึ่งได้ศึกษาหาแนวทางรูปแบบการดำเนินงานที่เหมาะสมที่โรงเรียนสามารถนำไปปฏิบัติการได้อย่างแท้จริง โดยคณะกรรมการจากทุกภาคส่วนในพื้นที่ได้ร่วมกันกำหนดรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนเป็น 6 รูปแบบ ได้แก่ 1) การบริหารจัดการรูปแบบเรียนรวมทุกชั้น 2) การบริหารจัดการรูปแบบเรียนรวมทุกชั้นและศูนย์การเรียนรู้ 3) การบริหารจัดการรูปแบบเรียนรวมบางชั้นเรียน 4) การบริหารจัดการรูปแบบเรียนรวมบางวิชา 5) การบริหารจัดการรูปแบบหนึ่งผู้บริหารสองโรงเรียน และ 6) การบริหารจัดการรูปแบบเอกเทศ

สอดคล้องกับจรรยาบรรณ (2552, น. 73-76) ศึกษาเรื่อง การจัดการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ โดยศึกษาจากประชากรที่เป็นผู้บริหารและครูผู้สอน จำนวน 140 คน ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2551 เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามที่ถามเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวข้างต้น นำข้อมูลที่ได้อามาวิเคราะห์ โดยใช้ความถี่และร้อยละผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้ ผู้บริหารและครูส่วนใหญ่ได้ให้ข้อมูลไว้ว่า ในการจัดการงานวิชาการ ได้ส่งเสริมให้บุคลากรเข้ารับการอบรมทางวิชาการ สำหรับการจัดการงานงบประมาณ ได้จัดทำแผนปฏิบัติการงานงบประมาณ สำหรับการจัดการงานบุคลากร ได้ประชุมชี้แจงให้บุคลากรในโรงเรียนเข้าใจในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย และการจัดการงานบริหารทั่วไป ได้บริการสาธารณะแก่ชุมชนและผู้มาขอรับบริการ

สอดคล้องกับจำเนียร มัดกิต (2547, น. 112) ทำการศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 และเขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 และเขต 2 มีจำนวน 12 ด้าน คือ 1) กำหนดนโยบายและแผนพัฒนาสถานศึกษา 2) ให้ความเห็นชอบต่อแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา 3) ให้ความเห็นชอบในการจัดทำสารหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น 4) กำกับและติดตามการดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษา 5) ส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง มีคุณภาพและได้มาตรฐาน 6) ส่งเสริมให้มีการพิทักษ์สิทธิเด็ก 7) เสนอแนวทางและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการในด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา 8) ส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาตลอดจนวิทยากรภายนอก และภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนทุกด้าน รวมทั้งสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ 9) เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน

ตลอดจนประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชน และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น 10) ให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษาก่อนเสนอต่อสาธารณชน 11) แต่งตั้งที่ปรึกษาและหรือคณะอนุกรรมการเพื่อการดำเนินงานตามที่เห็นสมควร และ 12) ปฏิบัติการอื่นตามที่ได้รับหมายหมายจากหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษานั้น

สอดคล้องกับบัญญัติ ทองวิไลกุล (2548, น. 53-55) ทำการศึกษา สภาพการบริหารสถานศึกษาเอกชนระดับอาชีวศึกษา ในเขตภาคตะวันออก ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารสถานศึกษาเอกชนระดับอาชีวศึกษา ในเขตภาคตะวันออก ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อันดับ 1 คือ งานวิชาการ อันดับ 2 คือ งานบริหารทั่วไป อันดับ 3 คือ งานบริหารงานบุคคลและอันดับสุดท้ายคืองานงบประมาณ

จึงกล่าวได้ว่าปัจจัยด้านการบริหารจัดการภายใน มีผลต่อการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมและแผนกบาลี ของสำนักศาสนศึกษาในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 8 เนื่องจากมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลโดยรวมเท่ากับ 0.293 ทั้งนี้เพราะการบริหารจัดการถือเป็นภารกิจหลักขององค์กรที่จะวางทิศทางกำหนดกรอบแนวทางในการปฏิบัติเพื่อไปสู่เป้าหมายที่ตนต้องการ สอดคล้องกับแนวคิดของ George F. Gant (1979) นักวิชาการชาวอเมริกันอธิบายว่า การบริหารจัดการ คือ การจัดการระบบงานและกระบวนการต่าง ๆ ซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการพัฒนา พร้อมกันนี้ Gant ได้กล่าวถึงการบริหารงานภายใน (Internal administration) ว่าหมายถึงการบริหารงานใดๆ มีความจำเป็นที่จะต้องจัดให้มีองค์การบริหารงานนั้น ๆ สามารถเป็นกลไกการบริหารที่ดีเสียก่อน จึงจำเป็นจะต้องจัดการภายในองค์การให้ดีให้มีประสิทธิภาพที่สุดซึ่งอาจทำได้ด้วยการจัดองค์การการบริหารงานบุคคลลงงานคลัง งานวางแผน การตัดสินใจ ฯลฯ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 (ราชกิจจานุเบกษา, 2553, น. 1) ซึ่งให้มีการจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาของไทยมีเอกภาพเชิงนโยบาย และมีความหลากหลายในทางปฏิบัติ มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาดังปรากฏในบัญญัติมาตรา 39 ที่ว่า “มาตรา 39 กำหนดให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษาทั้งด้าน วิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง” และสอดคล้องกับกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. ๒๕๕๐ ของกระทรวงศึกษาธิการในการบริหารสถานศึกษาที่ได้กำหนดขอบข่ายและภารกิจการบริหารและการจัดการสถานศึกษา 4 ด้าน (ราชกิจจานุเบกษา, 2550, น. 29-36) ดังนี้ 1) การบริหารวิชาการ

แนวคิดงานวิชาการเป็นงานหลักหรือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหาร และการจัดการ สามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนการวัดผล ประเมินผล รวมทั้งการวัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่น ได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ 2) การบริหารงบประมาณ แนวคิดการบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษาเน้นความเป็นอิสระ ในการบริหารจัดการมีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ยึดหลักการบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์และบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ให้มีการจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษารวมทั้งจัดหารายได้จากบริการมาใช้บริหารจัดการเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา ส่งผลให้เกิดคุณภาพที่ดีขึ้นต่อผู้เรียน 3) การบริหารงานบุคคล แนวคิด การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาเป็นภารกิจสำคัญที่มุ่งส่งเสริมให้ สถานศึกษาสามารถปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองภารกิจของสถานศึกษา เพื่อดำเนินการด้านการบริหารงานบุคคลให้เกิดความคล่องตัว อิสระภายใต้กฎหมาย ระเบียบ เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนา มีความรู้ความสามารถ มีขวัญกำลังใจ ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติมีความมั่นคงและก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ และ 4) การบริหารทั่วไป แนวคิดการบริหารทั่วไปเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบบริหารองค์กรให้บริการบริหารงานอื่น ๆ บรรลุผลตามมาตรฐาน คุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีบทบาทหลักในการประสาน ส่งเสริม สนับสนุนและการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการให้บริการการศึกษาทุกรูปแบบ มุ่งพัฒนาสถานศึกษาให้ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ส่งเสริมในการบริหารและการจัดการศึกษาตามหลักการบริหารงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลักโดยเน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ ตลอดจน การมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชนและองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ดังนั้น การบริหารจัดการภายใน จึงเป็นสิ่งที่สำนักศาสนศึกษาในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 8 ต้องใช้ศาสตร์และศิลป์เพื่อจัดการศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ โดยอาศัยกระบวนการทางการบริหารเพื่อนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จ ด้วยการบริหารจัดการ 4 ด้าน คือ 1) การบริหารจัดการด้านวิชาการ ซึ่งเป็นกระบวนการบริหารกิจกรรมในการจัดการศึกษา ที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายหรือวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษา การบริหารจัดการหลักสูตร ปรับปรุงพัฒนาระบบการเรียนการสอน และการประเมินผล ให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษา เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียนจนมีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาเป็นที่น่าพึงพอใจ 2) การบริหารจัดการด้านงบประมาณ ที่เป็น

กระบวนการหรือภารกิจที่เกี่ยวกับการจัดการเงินงบประมาณ การจัดหารายได้ การจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย การวางแผนการใช้จ่าย การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อประโยชน์ในการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ 3) การบริหารและการพัฒนาทรัพยากรบุคคล ที่ต้องส่งเสริม สนับสนุนให้ทรัพยากรมนุษย์พัฒนาความรู้ความสามารถ เพื่อให้การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีของสำนักศาสนศึกษามีประสิทธิภาพ และบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ตลอดทั้งพัฒนากระบวนการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ด้านการสรรหา คัดเลือกและบรรจุ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การสร้างขวัญและกำลังใจของทรัพยากรมนุษย์ ให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานตอบสนองต่อความต้องการและทิศทางการจัดการศึกษาของสำนักศาสนศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ 4) รูปแบบขององค์กรที่ต้องมีจัดทำโครงสร้างการบริหารที่ชัดเจน มีการกำหนดให้มีวิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ และกลยุทธ์ ที่ชัดเจน จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา และปรับปรุงแผนอย่างสม่ำเสมอ จัดตั้งคณะกรรมการนิเทศการศึกษาในทุกระดับ จัดตั้งสำนักศาสนศึกษาประจำตำบลหรือประจำอำเภอ และสร้างและพัฒนาทีมงานเพื่อจัดการศึกษาให้ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ

2.5 ปัจจัยแรงขับเคลื่อนและแรงจูงใจของผู้เรียน

จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยแรงขับเคลื่อนและแรงจูงใจของผู้เรียน มีผลต่อการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี ของสำนักศาสนศึกษาในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 8 ผลการวิจัยสอดคล้องกับวินิตา ดีแป้น (2553, น. 159-161) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายล โดยการวิเคราะห์ห้หุระดับ ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรอิสระระดับนักเรียนที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ โอกาสในการฝึกใช้ภาษาอังกฤษ ความรู้พื้นฐานเดิม ความถนัดทางภาษา เวลาที่เข้าเรียนชั่วโมงภาษาอังกฤษ เจตคติต่อภาษาอังกฤษ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความเอาใจใส่ของผู้ปกครอง และนิสัยในการเรียน ที่ระดับ .05 ได้แก่ การเรียนภาษาอังกฤษกับเจ้าของภาษา ตัวแปรอิสระระดับห้องเรียนที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ คุณภาพการสอน และปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อน เมื่อพิจารณาตัวแปรอิสระระดับนักเรียนที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ โอกาสในการฝึกใช้ภาษาอังกฤษ และความรู้พื้นฐานเดิม ที่ระดับ .05 ได้แก่ เวลาที่เข้าเรียนชั่วโมงภาษาอังกฤษ ความถนัดทางภาษา และเจตคติต่อภาษาอังกฤษ

สอดคล้องกับกานดา คำมาก และคณะ (2558, น. 56-57) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี การวิจัยนี้เป็น

การวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ตั้งแต่ชั้นปีที่ 3 ขึ้นไปที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคการศึกษาที่ 2/2556 จำนวน 343 คน การวิจัยนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน วิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณ และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ พฤติกรรมการเรียน

จึงกล่าวได้ว่าปัจจัยแรงขับภายในและแรงจูงใจของผู้เรียน มีผลต่อการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี ของสำนักศาสนศึกษาในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 8 เนื่องจากมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลโดยรวมเท่ากับ 0.112 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับเกล้าจักทอน (2553, น. 110-111) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านเจตคติต่อวิชาภาษาไทย ปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ปัจจัยด้านลักษณะของครูผู้สอน ปัจจัยด้านการส่งเสริมของผู้ปกครอง ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในโรงเรียน และปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดู มีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยปัจจัยทั้ง 6 ด้าน ร่วมกันอธิบายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยได้ร้อยละ 72.80 และค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยที่ส่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย มีดังนี้ ปัจจัยด้านเจตคติต่อวิชาภาษาไทย ($\beta = .224$) ปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ($\beta = .278$) ปัจจัยด้านลักษณะของครูผู้สอน ($\beta = .263$) ปัจจัยด้านการส่งเสริมของผู้ปกครอง ($\beta = .274$) ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ($\beta = .314$) ปัจจัยด้านอบรมเลี้ยงดู ($\beta = .295$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

ทั้งนี้เพราะแรงขับภายในหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า แรงจูงใจ ถือเป็นพลังผลักดันให้คนมีพฤติกรรม และยังกำหนดทิศทางและเป้าหมายของพฤติกรรมนั้นด้วย คนที่มีแรงจูงใจสูง จะใช้ความพยายามในการกระทำไปสู่เป้าหมายโดยไม่ลดละแต่คนที่มีแรงจูงใจต่ำจะไม่แสดงพฤติกรรม หรือไม่ก็ล้มเลิกการกระทำก่อนบรรลุเป้าหมาย ซึ่งตรงกับแนวคิดของสุชาดา สุขบำรุงศิลป์ (2553, น. 17) ที่กล่าวว่า แรงจูงใจ เป็นสิ่งที่อยู่ภายในตัวบุคคลเป็นแรงขับ เป็นพลังของแต่ละคนที่ทำให้กระทำอย่างใดอย่างหนึ่งจนสำเร็จโดยมีกระบวนการเกิดจากการที่มนุษย์ทุกคนมีความคาดหวัง ความต้องการ (Needs) และเป้าหมายในชีวิต ทำให้เกิดแรงขับ (Drive) เพื่อนำไปสู่เป้าหมาย (Goals) เพราะฉะนั้นแรงจูงใจจึงมีอิทธิพลในการกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมาทิศทางใดทิศทางหนึ่ง และรักษาพฤติกรรมนั้นไว้เพื่อให้ตนเองนั้นได้สิ่งที่คาดหวัง หรือต้องการ ซึ่งสอดคล้องกับ Beach (1985, p. 379) ที่กล่าวว่า แรงจูงใจ หมายถึง ความเต็มใจที่จะใช้พลังเพื่อให้ประสบความสำเร็จในเป้าหมาย (Goal) หรือรางวัล (Reward) การจูงใจเป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับการกระทำของมนุษย์และสิ่งที่ยั่วให้

คนไปถึงซึ่งวัตถุประสงค์ที่มีสัญญาณเกี่ยวกับรางวัลที่ได้รับ และสอดคล้องกับ Steers & Porter (1983, p. 5) ที่ให้ความหมายของแรงจูงใจ คือสิ่งที่เป็นพลังกระตุ้นให้แต่ละบุคคลกระทำพฤติกรรม เป็นสิ่งที่ชี้ทิศทางหรือแนวทางให้บุคคลกระทำพฤติกรรมเพื่อบรรลุเป้าหมายของแต่ละคนและเป็นสิ่งที่สนับสนุนรักษาพฤติกรรมนั้น ๆ ให้คงอยู่ ขณะเดียวกันแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ก็เป็นความต้องการที่จะบรรลุความสำเร็จ หรือให้ได้ผลดีเลิศ เป็นแรงขับให้บุคคลพยายามที่จะประกอบพฤติกรรมที่จะประสบสัมฤทธิ์ผลตามที่ตนเองตั้งไว้ เป็นแรงขับภายในบุคคลที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายหรือสิ่งที่ตนตั้งความคาดหวังไว้ ดังที่ไพโรจน์ กาธรมณี (2547, น. 49) กล่าวว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Needs for Achievement) เป็นแรงปรารถนาที่เป็นแรงกระตุ้น ให้บุคคลเกิดความพยายามที่จะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ประสบความสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี และมีมาตรฐานที่ดีเยี่ยมหรือทำให้ดีกว่าบุคคลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง มีความพยายามที่จะเอาชนะอุปสรรคต่างๆ มีความรู้สึกสบายใจเมื่อประสบผลสำเร็จและมีความวิตกกังวลเมื่อประสบความล้มเหลว โดยแบ่งออกเป็น 6 ด้านตามแนวคิดของ Cassidy and Lynn (1989) ได้แก่ ความต้องการจริยธรรมในการทำงาน ความต้องการค่าตอบแทน ความต้องการแสวงหามาตรฐานที่ดีเลิศ ความต้องการแข่งขันในการทำงาน ความต้องการที่จะมีสถานภาพที่สูงขึ้น ความต้องการที่จะเอาชนะปัญหาต่าง ๆ สอดคล้องกับ McClelland (1953, pp. 110-111) ที่ได้นิยามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ว่า เป็นความปรารถนาของบุคคลหรือเป็นแรงขับภายในบุคคลที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายหรือมาตรฐานที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับ Rabideau (2005, p. 23) ที่ได้ให้ความหมายไว้ในทำนองเดียวกันว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นความต้องการที่จะบรรลุความสำเร็จ หรือให้ได้ผลดีเลิศ แต่ละบุคคลจะบรรลุความต้องการของตนเองในหลากหลายวิธี และขับเคลื่อนสู่ความสำเร็จด้วยเหตุผลที่แตกต่างกัน ซึ่งอาจจะเป็นเหตุผลภายในตัวบุคคลหรือเป็นเหตุผลจากความต้องการภายนอกก็ได้

ดังนั้น ปัจจัยด้านแรงขับภายในและแรงจูงใจของผู้เรียน จึงเป็นสภาวะความต้องการภายในของผู้เรียนที่เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการแสดงพฤติกรรม ตลอดจนพฤติกรรมที่เป็นการแสดงถึงความต้องการที่จะประสบความสำเร็จในการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีของผู้เรียน ด้วยปัจจัยหลัก คือ 1) เจตคติต่อการเรียน ซึ่งเป็นความเชื่อมั่น ความศรัทธาต่อการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี ที่จะทำให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการดำรงชีวิตทั้งขณะที่เป็นบรรพชิต และหลังจากลาสิกขา 2) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ซึ่งเป็นความมุ่งมั่น ความตั้งใจ ความวิริยะอุตสาหะ ที่จะประสบความสำเร็จในการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี จนสามารถสอบได้ในระดับที่สูงขึ้น จนสำเร็จการศึกษาขั้นสูงสุดของการศึกษาคือนักธรรมชั้นเอก และเปรียญธรรม 9 ประโยค และ 3) พฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งเป็นลักษณะพฤติกรรมที่มีการตอบสนองต่อการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีของผู้เรียน เพื่อมุ่งสู่ความสำเร็จตามที่ตนเอง

ต้องการ ตลอดทั้งภาวะความสุขของผู้เรียนที่เกิดจากจิตสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก
ชั้นเรียนที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ การสภาพแวดล้อมของสำนักศาสนศึกษาที่สงบ ร่วมรื่นและ
สะอาด ถูกสุขลักษณะ การที่ผู้บริหารให้ความอบอุ่นแบบครอบครัวแก่ผู้เรียน ครูให้ความรักความ
เอ็นดู เอาใจใส่ ให้คำปรึกษา ช่วยแนะนำ และแก้ปัญหาแก่ผู้เรียน และการจัดให้มีกิจกรรม
นันทนาการทั้งในระหว่างเรียนและนอกเวลาเรียน

3. รูปแบบพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี ของสำนัก ศาสนศึกษาในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 8

รูปแบบพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี ของสำนัก ศาสนศึกษาใน
เขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 8 ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นตามกระบวนการสร้างรูปแบบพัฒนา 3 ขั้นตอน เริ่มจาก
การศึกษาสภาพของพื้นที่ในการวิจัย เป็นการศึกษาสภาพการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม
และแผนกบาลีของสำนักศาสนศึกษาในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 8 และศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่
ส่งผลต่อการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีของสำนักศาสนศึกษาในเขต
ปกครองคณะสงฆ์ภาค 8 ด้วยการศึกษเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง หลังจากนั้นผู้วิจัย
ได้นำปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาที่ผ่านการวิเคราะห์ทางสถิติ มาสร้างรูปแบบพัฒนา
ด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) แล้วจึงนำรูปแบบพัฒนาที่ได้ทำการยืนยันรูปแบบ
ด้วยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะเรื่อง (Critical Incident Technique) ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนารูปแบบที่
สอดคล้องกับแนวคิดของวาโร เฟ็งส์วีสดี (2553, น. 1-15) ที่แบ่งการพัฒนารูปแบบออกเป็น
2 ขั้นตอน ได้แก่ การสร้างหรือพัฒนารูปแบบ และการตรวจสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ ซึ่งแต่ละ
ขั้นตอน มีรายละเอียดดังนี้ 1) การสร้างหรือพัฒนารูปแบบ เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยจะสร้างหรือพัฒนา
รูปแบบขึ้นมาก่อนเป็นรูปแบบตามสมมติฐาน (Hypothesis Model) โดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและ
ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ผู้วิจัยอาจจะศึกษารายกรณีหน่วยงานที่ดำเนินการในเรื่องนั้น ๆ
ได้เป็นอย่างดีซึ่งผลการศึกษานำมาใช้กำหนดองค์ประกอบหรือตัวแปรต่างๆ ภายในรูปแบบ รวมทั้ง
ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบหรือตัวแปรเหล่านั้น หรือลำดับก่อนหลังของแต่ละ
องค์ประกอบในรูปแบบ ดังนั้นการพัฒนารูปแบบในขั้นตอนนี้จะต้องอาศัยหลักการของเหตุผลเป็น
รากฐานสำคัญ ซึ่งโดยทั่วไปการศึกษาในขั้นตอนนี้จะมีขั้นตอนย่อย ๆ 3 ประการ คือ 1.1) การศึกษา
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำสารสนเทศที่ได้มาวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นร่างกรอบ
ความคิดการวิจัย และ 1.2) การศึกษาจากบริบทจริงในขั้นตอนนี้อาจจะดำเนินการได้หลายวิธี เช่น
การศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินการในปัจจุบันของหน่วยงาน โดยศึกษาความคิดเห็นจากบุคคล
ที่เกี่ยวข้อง (Stakeholder) ซึ่งวิธีศึกษาอาจจะใช้วิธีการสัมภาษณ์ การสอบถาม การสำรวจ
การสนทนากลุ่ม เป็นต้น การศึกษารายกรณี (Case Study) หรือพหุกรณีหน่วยงานที่ประสบ
ผลสำเร็จ หรือมีแนวปฏิบัติที่ดีในเรื่องที่ศึกษา เพื่อนำมาเป็นสารสนเทศที่สำคัญในการพัฒนารูปแบบ

และการศึกษาข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิวิธีศึกษาอาจจะใช้วิธีการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นต้น 1.3) การจัดทำรูปแบบ โดยในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยจะใช้สารสนเทศที่ได้ในข้อ 1.1 และ 1.2 มาวิเคราะห์ และสังเคราะห์เพื่อกำหนดเป็นกรอบความคิดการวิจัย เพื่อนำมาจัดทำรูปแบบ อย่างไรก็ตามในงานวิจัยบางเรื่องนอกจากจะศึกษาตามขั้นตอนที่กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยยังอาจจะศึกษาเพิ่มเติมโดยใช้กระบวนการวิจัยแบบเดลฟาย (Delphi Technique) หรือ การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ในการพัฒนารูปแบบก็ได้ และ 2) การทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบหรือการยืนยันรูปแบบ เป็นการดำเนินการภายหลังที่ได้พัฒนารูปแบบในขั้นต้นแรกแล้ว จำเป็นที่จะต้องทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบดังกล่าว เพราะรูปแบบที่พัฒนาขึ้นถึงแม้จะพัฒนาโดยมีรากฐานจากทฤษฎีแนวความคิดรูปแบบของบุคคลอื่น และผลการวิจัยที่ผ่านมา แต่ก็ยังเป็นเพียงรูปแบบตามสมมติฐาน ซึ่งจำเป็นที่จะต้องตรวจสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบว่ามีความเหมาะสมหรือไม่เป็นรูปแบบที่มีประสิทธิภาพตามที่มุ่งหวังหรือไม่การเก็บรวบรวมข้อมูลในสถานการณ์จริงหรือทดลองใช้รูปแบบในสถานการณ์จริงจะช่วยให้ทราบอิทธิพลหรือความสำคัญขององค์ประกอบย่อยหรือตัวแปรต่างๆ ในรูปแบบผู้วิจัยอาจจะปรับปรุงรูปแบบใหม่โดยการตัดองค์ประกอบหรือตัวแปรที่พบว่าไม่มีอิทธิพลหรือมีความสำคัญน้อยออกจากรูปแบบ ซึ่งจะทำให้ได้รูปแบบที่มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น ทั้งนี้การทดสอบรูปแบบจำเป็นต้องอาศัยการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ เพราะการทดสอบรูปแบบในบางเรื่องไม่สามารถกระทำได้โดยข้อมูลเชิงประจักษ์ด้วยการประเมินค่าพารามิเตอร์ของรูปแบบ หรือการดำเนินการทดสอบรูปแบบด้วยวิธีการทางสถิติได้ เพราะงานวิจัยบางเรื่องนั้นต้องการความละเอียดอ่อนมากกว่าการได้ตัวเลขแล้วสรุป ซึ่งสอดคล้องกับ Eisner (1976, pp. 192-193) ที่ได้เสนอแนวคิดของการทดสอบหรือประเมินรูปแบบโดยใช้ผู้ทรงคุณวุฒิโดยมีแนวคิดดังนี้ 1) การประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิจะเน้นการวิเคราะห์และวิจารณ์อย่างลึกซึ้งเฉพาะในประเด็นที่ถูกพิจารณา ซึ่งไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเสมอไป แต่อาจจะผสมผสานกับปัจจัยต่างๆ ในการพิจารณาเข้าด้วยกันตามวิจรรณญาณของผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้ได้ ข้อสรุปเกี่ยวกับข้อมูลคุณภาพ ประสิทธิภาพและความเหมาะสมของสิ่งที่จะทำการประเมิน 2) รูปแบบการประเมินที่เป็นความชำนาญเฉพาะทาง (Specialization) ในเรื่องที่จะประเมิน โดยพัฒนามาจากแบบการวิจารณ์งานศิลปะ (Art Criticism) ที่มีความละเอียดอ่อนลึกซึ้ง และต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญระดับสูงมาเป็นผู้วินิจฉัย เนื่องจากเป็นการวัดคุณค่าที่ไม่อาจประเมินด้วยเครื่องวัดใดๆ และต้องใช้ความรู้ความสามารถของผู้ประเมินอย่างแท้จริง แนวคิดนี้ได้นำมาประยุกต์ใช้ในทางการศึกษาระดับสูงมากขึ้น ทั้งนี้เพราะเป็นองค์ความรู้เฉพาะสาขา ผู้ที่ศึกษาเรื่องนั้นจริงๆ จึงจะทราบและเข้าใจอย่างลึกซึ้งดังนั้น ในวงการศึกษานิยมนำรูปแบบนี้มาใช้ในเรื่องที่ต้องการความลึกซึ้งและความเชี่ยวชาญเฉพาะ 3) รูปแบบที่ใช้ตัวบุคคลคือผู้ทรงคุณวุฒิ

เป็นเครื่องมือในการประเมินโดยให้ความเชื่อถือกับผู้ทรงคุณวุฒินั้นเพียงกรรม และมีดุลพินิจที่ดีทั้งนี้ มาตราฐานและเกณฑ์พิจารณาต่างๆ นั้น จะเกิดขึ้นจากประสบการณ์และความชำนาญของผู้ทรงคุณวุฒินั้นเอง และ 4) รูปแบบที่ยอมให้มีความยืดหยุ่นในกระบวนการทำงานของผู้ทรงคุณวุฒิตามอัธยาศัย และความถนัดของแต่ละคน นับตั้งแต่การกำหนดประเด็นสำคัญที่จะนำมาพิจารณาการป่งชี้ข้อมูลที่ต้องการการเก็บรวบรวมข้อมูลการประมวลผลการวินิจฉัยข้อมูลตลอดจนวิธีการนำเสนอ

ทั้งนี้จากผลการวิจัยในระยะที่ 3 ได้รูปแบบพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม และแผนกบาลี ของสำนักศาสนศึกษาในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 8 จำนวน 5 ด้าน 17 ประเด็น และ 94 แนวทางการพัฒนา โดยเป็นการนำเอาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จมากำหนดกิจกรรมหรือโครงการเพื่อได้แนวทางการพัฒนาที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม และแผนกบาลี ซึ่งสอดคล้องกับบุญส่ง หาญพานิช (2546 : 112 - 118) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาไทย โดยดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวความคิดเกี่ยวกับธรรมชาติความรู้องค์ความรู้และการบริหารจัดการศึกษาของไทย ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการความรู้กระบวนการจัดการความรู้ โครงสร้างพื้นฐานของการบริหารจัดการความรู้โดยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องการสัมภาษณ์อธิการบดีและการสอบถามผู้บริหารระดับผู้อำนวยการขึ้นไป 2) การจัดทำร่างรูปแบบการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาไทย โดยนำผลสรุปจากการวิเคราะห์สาระจากการสัมภาษณ์อธิการบดีและจากการวิเคราะห์แบบสอบถาม นำมาสรุปเป็นข้อค้นพบเพื่อใช้เป็นฐานในการสร้างร่างรูปแบบการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาไทยและ 3) การตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาไทยโดยผู้ทรงคุณวุฒิหลังจากนั้น จึงปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการบริหารจัดการความรู้ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

สอดคล้องกับชนกนารถ ชื่นเชย (2550, น. 72-79) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการศึกษาต่อเนื่องในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน โดยดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวิเคราะห์และสังเคราะห์รูปแบบการศึกษาต่อเนื่องสำหรับสถาบันอุดมศึกษาเอกชน โดยศึกษาวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) การนำข้อมูลจากการศึกษามาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อพัฒนาเป็นกรอบของรูปแบบในการจัดการศึกษาต่อเนื่องของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน 3) การศึกษาความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาต่อเนื่องในสถาบันอุดมศึกษา จำนวน 19 คน โดยใช้เทคนิคการวิจัยแบบเดลฟาย และ 4) การตรวจสอบประสิทธิภาพและความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการศึกษาต่อเนื่องในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่พัฒนาขึ้นในขั้นตอนที่ 3 มาจัดทำเป็นแบบสอบถามเพื่อนำไปใช้สำรวจความคิดเห็นของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาเอกชนเกี่ยวกับความเหมาะสมขององค์ประกอบของรูปแบบการจัดการศึกษาต่อเนื่อง หลังจากนั้นจึงกำหนดรูปแบบการจัดการศึกษา

ต่อเนื่องจากองค์ประกอบที่พัฒนาขึ้น

สอดคล้องกับอัมพร พงษ์กัสนานันท์ (2550, น. 108-122) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบ การจัดการศึกษานอกระบบในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต โดยดำเนินการ วิจัยเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสร้างรูปแบบ ประกอบด้วยการศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากทฤษฎีเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้เทคนิคเดลฟายแบบปรับปรุง (Modified Delphi Techniques) และ 2) การประเมินรูปแบบประกอบด้วยการประเมินรูปแบบเพื่อศึกษาความ เหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบ ไปปฏิบัติในสถานศึกษาและการเปรียบเทียบความ คิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญและผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการพัฒนารูปแบบ

อีกทั้งเมื่อพิจารณาผลการยืนยันรูปแบบ ทั้ง 3 รอบ โดยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะเรื่อง (Critical Incident Technique) จำนวน 20 รูป/คน ผลการวิจัยพบว่า รอบที่ 1 ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับรูปแบบพัฒนา (ร้อยละ 99.20) ทั้ง 5 ด้าน 17 ประเด็น และ 94 แนวทางการพัฒนา การยืนยันรอบที่ 2 ผู้เชี่ยวชาญมี ความเห็น สอดคล้องกันในรูปแบบพัฒนาทั้ง 5 ด้าน 17 ประเด็น และ 94 แนวทางการพัฒนา โดยมีค่ามี ค่ามัธยฐาน (Med.) ที่ระดับ 5.00 ทุกแนวทางการพัฒนา ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์สอดคล้องกันมากที่สุด และ มีค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (I.R.) ระหว่าง 0.00 – 1.00 เป็นไปตามเกณฑ์ที่ยอมรับได้ว่าผู้เชี่ยวชาญมีความ คิดเห็นสอดคล้องกัน (Consensus) (I.R. \leq 1.50) และการยืนยันรอบที่ 3 ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็น สอดคล้องกันในรูปแบบการพัฒนาทุก แนวทางการพัฒนา โดยมีค่ามัธยฐาน (Med.) ที่ระดับ 5.00 ทุกด้าน มีค่าฐานนิยม (Mo.) เท่ากับ 5.00 ทุกด้าน และมีค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (I.R.) ระหว่าง 0.00 – 0.75 แสดงว่าผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นต่อรูปแบบพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและ แผนกบาลี ของสำนักศาสนศึกษาในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 8 สอดคล้องกัน ซึ่งสอดคล้องกับผล การศึกษาของเอื้อนจิต พานทองวิริยะกุล (2560, น. 171) ที่ศึกษาเรื่อง รูปแบบความสัมพันธ์เชิง สาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของพยาบาลวิชาชีพในเครือข่ายสุขภาพจังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า การตรวจสอบยืนยันความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิง สร้างสรรค์ของพยาบาลวิชาชีพในเครือข่ายสุขภาพจังหวัดร้อยเอ็ด โดยอ้างอิงผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ผู้เชี่ยวชาญ เห็นว่ารูปแบบมีความสอดคล้อง โดยมีค่ามัธยฐาน (Med.) ที่ระดับ 5.00 มีค่าพิสัย ระหว่างควอไทล์ (I.R.) ที่ระดับ 0.00 และมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (ร้อยละ 92.30)

นอกจากนี้ รูปแบบพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี ของ สำนักศาสนศึกษาในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 8 ที่ได้จากผลการวิจัย ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ประมุข สารพันธ์ และ อินดา ศิริวรรณ (2550, น. 72-76) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาแนวทาง พัฒนาการศึกษาคณะสงฆ์ ผลการวิจัยพบว่า คณะสงฆ์ควรพัฒนาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตร พระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายการศึกษาที่ให้สิทธิ

สถาบันพระพุทธศาสนาจัดการศึกษาได้ รูปแบบการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีที่เหมาะสม ซึ่งควรจะนำไปใช้ได้แก่ รูปแบบที่เปิดโอกาสให้พระภิกษุสามเณรได้เรียนวิชานักธรรม-บาลี และวิชาสามัญควบคู่กันไปตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงระดับปริญญาเอก และควรให้พระภิกษุสามเณรเรียนวิชาสามัญพื้นฐานด้วย เช่น ภาษาต่างประเทศ ภาษาไทย สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นอกจากนี้คณะสงฆ์หรือผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ควรปรับปรุงหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีให้เหมาะสมกับกาลสมัย

สอดคล้องกับพระมหาสุเมธา ยุระชัย (2550, น. 111-114) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพและแนวทางการจัดการเรียนการสอนของคณะสงฆ์โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม จังหวัดสระบุรี ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านหลักสูตรการสอน พบว่า ควรขอความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องช่วยกันพิจารณาปรับปรุงเนื้อหาในแต่ละวิชา ครูผู้สอนต้องประยุกต์เนื้อหาให้เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน และสอดคล้องกับระยะเวลาเรียน และควรออกกฎระเบียบหรือจัดตารางเรียนให้เป็นระบบมีมาตรฐานและเป็นแนวทางเดียวกัน 2) ด้านการวางแผนการสอน พบว่า ครูผู้สอนและผู้บริหารสำนักเรียนหรือโรงเรียนควรคำนึงถึงความสำคัญในการจัดทำแผนการสอน และผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการคัดเลือกครูผู้สอนที่มีคุณสมบัติพื้นฐานที่เกี่ยวข้อง และควรมีการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผนการสอน 3) ด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า ครูผู้สอนควรมีวิธีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย เน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง หรือการเรียนรู้แบบบูรณาการ และผู้บริหารสำนักเรียนควรให้ความสำคัญในการอบรมวิธีการสอนหรือจัดให้มีพระนิเทศมาช่วยดูแลการนิเทศการปฏิบัติงานด้านการจัดการเรียนการสอนแก่ครูผู้สอน 4) ด้านสื่อการเรียนการสอน พบว่า ครูผู้สอนควรคำนึงถึงความสอดคล้องสัมพันธ์กับองค์ประกอบต่างๆ เช่น เนื้อหา วัตถุประสงค์ เลือกสื่อที่น่าสนใจทันสมัย เหมาะกับวัยละกิจกรรมของผู้เรียน และผู้บริหารสำนักเรียนควรมีการจัดงบประมาณด้านสื่อการเรียนการสอน เพื่อสนับสนุนในการจัดการเรียนการสอน และ 5) ด้านการวัดและประเมินผล พบว่า ควรคำนึงถึงการวัดและประเมินผลตามสภาพจริงโดยใช้เครื่องมือที่หลากหลาย มีการวัดและประเมินทั้งด้านผู้เรียนและด้านผู้สอน และผู้บริหารควรให้ความสำคัญในการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับหลักการประเมินตามสภาพจริงแก่ครูผู้สอนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

สอดคล้องกับพระมหามานิต สกลหล้า (2551, น. 140-144) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพปัญหาและแนวทางพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมในจังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า ด้านวิชาการควรจัดฝึกอบรมครูให้มีความเข้าใจในการจัดหลักสูตร ด้านงบประมาณควรมีการจัดหางบประมาณจากแหล่งต่างๆ อย่างเพียงพอต่อการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ด้านงานบุคคล ควรจัดวางตัวบุคลากรปฏิบัติงานในตำแหน่งหน้าที่ต่างๆ ให้อย่างเหมาะสมและด้านการบริหารทั่วไป ควรจัดให้มีแผนปฏิบัติงานประจำปีของโรงเรียนให้อย่างเหมาะสมและชัดเจน

และสอดคล้องกับพระมหาธีรสุข ธรรมสาร (อุปไชย) (2554, น. 132-139) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี กรณีศึกษาสำนักเรียนวัดโมลีโลกยาราม เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า แนวทางในการพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี คือ 1) ด้านหลักสูตร ควรปรับปรุงเนื้อหาของหลักสูตรให้ได้คุณภาพและเหมาะสมกับผู้เรียน 2) ด้าน การจัดการเรียนการสอน ควรมีการปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีความยืดหยุ่นเหมาะสมกับผู้เรียน 3) ด้านสื่อการเรียนการสอน ควรมีสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัยเพิ่มขึ้น และปรับปรุงหนังสือเรียนให้ ได้มาตรฐาน 4) ด้านการเรียนการสอน ควรมีกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้เพิ่มขึ้น และ 5) ด้านการวัด และประเมินผล ควรมีการกำหนดเวลาในการวัดผลประจำเดือนให้เหมาะสม ควรมีการวัดผลด้านอื่น นอกเหนือจากการวัดความจำ และควรมีการบันทึกข้อมูลอย่างเป็นระบบ

ดังนั้นรูปแบบพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี ของสำนัก ศาสนศึกษาในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 8 ที่ได้จากการวิจัย จึงเป็นรูปแบบพัฒนาที่ได้จากกระบวนการ ศึกษาอย่างเป็นระบบ ผ่านวิธีและขั้นตอนทางการวิจัยทุกประการ สมควรได้รับการนำรูปแบบไปปรับ ใช้ให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และมีผลสัมฤทธิ์ที่ดีขึ้น เพื่อเป็นการสืบทอดอายุ พระพุทธศาสนาให้จรรโลงมั่นคงยืนยาวสืบไป

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะที่เกิดจากผลการวิจัย

5.3.1.1 เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของรูปแบบพัฒนาภาครัฐควรให้ความสำคัญกับระบบ การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม-บาลี และควรมีนโยบายส่งเสริมการจัดการศึกษา ของ คณะสงฆ์อย่างชัดเจนและจริงจัง

5.3.1.2 มหาเถรสมาคมควรสนับสนุนส่งเสริมให้เกิด พ.ร.บ. การศึกษาพระปริยัติ ธรรม และกำหนดนโยบายด้านการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม-บาลี ให้บูรณาการและสอดคล้อง กับการศึกษาในรูปแบบอื่น ๆ

5.3.1.3 แม่กองธรรมสนามหลวง และแม่กองบาลีสนามหลวงควรพัฒนาหลักสูตรโดย บูรณาการกับการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ และพัฒนาระบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนา ทักษะการเรียนรู้ที่หลากหลายของผู้เรียน พร้อมกับพัฒนาระบบการวัดและประเมินผลให้สอดคล้อง กับยุคปัจจุบัน

5.3.1.4 พระสังฆาธิการระดับผู้ปกครอง (เจ้าคณะ) ควรให้ความสำคัญ เอาใจจริงเอาใจ และมึนโยบายในการส่งเสริมการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม-บาลี อย่างชัดเจน พร้อมกับ

การเร่งพัฒนาทรัพยากรบุคคลเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา และควรระดมทุนทรัพย์เพื่อจัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม-บาลี และการศึกษาด้านอื่นๆ ของคณะสงฆ์

5.3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

5.3.2.1 ด้านการสร้างภาวะผู้นำของผู้บริหาร องค์คณะสงฆ์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกระดับ ควรส่งเสริมสนับสนุนและเร่งพัฒนาด้านภาวะผู้นำของผู้บริหารของสำนักศาสนศึกษาให้มีทักษะและความชำนาญทางด้านการบริหารจัดการโดยมุ่งพัฒนาคุณลักษณะส่วนตัวของผู้ทำให้มีความจริงจังและอุทิศตนให้การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างเป็นรูปธรรมพร้อมกับการพัฒนาพฤติกรรมกรรมการบริหารที่ควรมุ่งเน้นการบริหารแบบมีส่วนร่วม และพัฒนาภาวะทางวิชาการเพื่อนำหลักวิธีการในการบริหารจัดการมาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

5.3.2.2 ด้านการส่งเสริมสนับสนุนจากภายนอก ผู้บริหารสำนักศาสนศึกษาควรเร่งสร้างภาคีเครือข่ายและพัฒนาความร่วมมือในการจัดการศึกษา ตลอดจนสร้างความสัมพันธ์อันดีให้เกิดการส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน คณะสงฆ์ และพุทธศาสนิกชนทั่วไป เพื่อให้สำนักศาสนศึกษามีทรัพยากรทางการบริหารที่เพียงพอ

5.3.2.3 ด้านการพัฒนาศักยภาพของครูผู้สอน ผู้บริหารสำนักศาสนศึกษาควรส่งเสริมให้ครูผู้สอนเข้ารับการอบรมให้ได้รับการพัฒนาความรู้ความสามารถในด้านการใช้สื่อเทคโนโลยีในการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย และทักษะในการวัดและประเมินผลผู้เรียนในห้องเรียน โดยสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ฯลฯ หรือหน่วยงานอื่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน

5.3.2.4 การพัฒนาด้านการบริหารจัดการภายใน คณะสงฆ์ระดับนโยบายและเจ้าสำนักศาสนศึกษา ควรพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการของสำนักศาสนศึกษาโดยเทียบเคียงหรือประยุกต์ใช้รูปแบบของการบริหารจัดการศึกษารูปแบบอื่น ๆ เช่น โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา หรือโรงเรียนสังกัดกระทรวงศึกษาธิการรูปแบบต่าง ๆ เพื่อพัฒนารูปแบบของการบริหารการศึกษาภายในสำนักศาสนศึกษาให้มีรูปแบบที่เป็นทางการและชัดเจนมากยิ่งขึ้น ทั้งเรื่องของโครงสร้างองค์กร การบริหารจัดการด้านวิชาการ การบริการจัดการด้านงบประมาณ และด้านการบริหารและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

5.3.2.5 การพัฒนาด้านแรงขับภายในและแรงจูงใจของผู้เรียน คณะสงฆ์ทุกภาคส่วน ตลอดจนทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน จะต้องดำเนินการอย่างจริงจังทั้งระบบให้ครอบคลุมทุกประเด็นเพื่อสร้างให้เกิดความเชื่อมั่นต่อการศึกษาพระปริยัติธรรมทั้งสองแผนกให้กลับมามีคุณค่าในเชิงอรรถ

ประโยชน์เชิงเศรษฐศาสตร์ในทางสังคม (การนำคุณวุฒิไปใช้ประโยชน์ได้ทั้งขณะครองเพศบรรพชิต และหลังจากลาสิกขา) มากกว่าอรรถประโยชน์ในทางพระพุทธศาสนาอย่างเดียวดังที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

5.3.3 ข้อเสนอแนะเพื่อทำการวิจัยครั้งต่อไป

5.3.3.1 ควรศึกษากลยุทธ์สู่ความสำเร็จของสำนักศาสนศึกษาที่เป็น Best Practice แต่ละแห่ง เพื่อทราบปัจจัยและแนวทางสู่ความสำเร็จของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม และแผนกบาลีที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

5.3.3.2 ควรศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีในแต่ละภูมิภาคเพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศให้แก่หน่วยงานที่รับผิดชอบใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนาจัดการศึกษาทั้งสองแผนกต่อไป

5.3.3.3 ควรศึกษารูปแบบพัฒนาการจัดการศึกษาแยกกันระหว่างพระปริยัติธรรมแผนกธรรม และพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เพื่อให้ได้รูปแบบพัฒนาการจัดการศึกษาแต่ละแผนกที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

5.3.3.4 ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาแบบบูรณาการระหว่างการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี กับการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เพื่อให้การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์มีรูปแบบที่ทันต่อยุคสมัยแห่งการเปลี่ยนแปลง